

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

MEIJERS EN DE POGING TOT HERCODIFICATIE IN NEDERLAND

Voordracht gehouden door Prof. Mr. M. H. BREGSTEIN, hoogleraar aan de Universiteit te Amsterdam, vóór de Rechtsfaculteit der Universiteit te Gent op 21 Februari 1956

Dames en Heren,

Ongetwijfeld zijt gij allen op de hoogte van de in Nederland ondernomen poging om het thans bijna 120 jaar oude Burgerlijke Wetboek door een nieuw te vervangen.

Indien U de nog steeds zo actuele rede, door Portalis omstreeks 1800 uitgesproken bij de indiening van het ontwerp voor de Code Civil in Frankrijk gelezen en onthouden hebt, dan zullen U bij het vernemen van dit bericht ongetwijfeld één van zijn markante zinsneden te binnen zijn geschoten : « Mais quelle tâche que la rédaction d'une législation civile ! ».

Ook zult ge U waarschijnlijk herinnerd hebben de conclusie, waartoe Prof. E. Van Dievoet onlangs voor uw land is gekomen. Hij vraagt in zijn artikel : « Ons Burgerlijk Wetboek nú » : « Is onze tijd voor een herziening van onze burgerlijke wetgeving gunstig te noemen ? » en antwoord : « Ik durf het te betwijfelen ».

Het wilde mij voorkomen, dat het U belang inboezemt — Ik zeg niet, dat gij er naar hunkert — om te vernemen, waarom men niettemin in Nederland deze taak heeft durven ondernemen, of en waarom de situatie toevallig uitzonderlijk gunstig was, hoe men zich voorstelt deze hercodificatie ten einde te brengen en wat deze zal omvatten.

Daarbij komt, dat ik zelve, sedert Prof. Meyers in 1947 werd belast met het ontwerpen van een nieuw Burgerlijk Wetboek, als lid der Staatscommissie tot herziening der burgerlijke wetgeving heb mogen medewerken aan deze voorbereiding. Ik beschouw het derhalve als mijn plicht, van de mij thans geboden gelegenheid om voor U te spreken gebruik te maken, om U de gewenste voorlichting te geven en zo mogelijk uw belangstelling voor de in mijn land ondernomen poging te stimuleren.

Gij zijt in staat kennis te nemen van de in de Nederlandse taal gestelde ontwerpen en hun toelichting. Vooral de toelichting van de hand van Prof. Meyers op het algemene deel van het vermogensrecht is uitermate instructief : het is een beknopt leerboek over het Burgerlijk Recht, doorregen met kostbare gegevens omtrent vreemd recht. Jammer genoeg is dit boek thans uitverkocht, doch ik vertrouw dat spoedig een herdruk zal verschijnen. Indien mijn beschouwingen

er toe zullen bijdragen, dat gij bij uw studie naar deze boeken grijpt, zal ik volledig beloond zijn voor de ondernomen arbeid.

Vanzelfsprekend kan ik én van het probleem én van de wijze waarop men dit in Nederland tracht op te lossen, binnen de beschikbare tijd slechts een kort aperçu geven.

Wetgeving is een uitermate moeizame arbeid; het tot stand brengen van een codificatie een schier bovenmenselijke taak : L'ouvrage serait au-dessus des forces humaines, s'il s'agissait de donner à ce peuple une institution absolument nouvelle, et si, oubliant qu'il occupe le premier rang parmi les nations policées, on dédaignait de profiter de l'expérience du passé, et de cette tradition de bon sens, de règles et de maximes, qui est parvenue jusqu'à nous, et qui forme l'esprit des siècles, ik citeer hier wederom Portalis, en iets verder heet het : il n'appartient de proposer des changements, qu'à ceux qui sont assez heureusement nés pour pénétrer, d'un coup de génie, et par une sorte d'illumination soudaine, toute la constitution d'un état.

« Het is », zegt Prof. Meyers in zijn toelichting, « één van de moeilijkste problemen voor de wetgever, die burgerrechtelijke regels wenst op te stellen : waar moet hij het bestaande recht volgen, waar moet hij hervormend ingrijpen ? »

« It demands wisdom » zegt de door mij zo bijzonder hooggeschatte Benjamin Cardozo, tijdens zijn leven lid van de « Supreme Court » van de U.S.A.

« Le législateur », zegt Portalis, « exerce moins une autorité qu'un sacerdoce ». Daarbij komt de gebrekkigheid van ons denk- en voorstellingsvermogen, alsook de gebrekkigheid van ons formuleervermogen of anders gezegd : de gebrekkigheid van de taal als voertuig van onze gedachten. *Toch is de taal het enige middel waardoor wij kunnen denken.* « Woorden zijn nooit duidelijk » is een mij zeer geliefde slogan, die ik aan mijn in Nederland en ik geloof ook bij U zo gezaghebbende leermeester Paul Scholten ontleend heb, en die thans ten onrechte in Nederland op mijn naam staat.

Mijn studenten menen aan deze slogan soms het recht te ontfangen zich om de exactheid van de

formulering van hun gedachten niet te bekommeren. Mijn antwoord op dit misbruik van de slogan is natuurlijk zeer eenvoudig en afdoende: deze onjuiste deductie bewijst de juistheid van de slogan; zij beduidt toch, dat woorden nooit duidelijk *genoeg* zijn.

Het is de moeilijkheid, waarop reeds Aristoteles wees en die ook weer door Meyers wordt onderstreept. Hij, één onzer grootmeesters in de juridische dialectiek — op het tijdstip van zijn dood facile princeps — schrijft in zijn toelichting: « Bij mijn voorbereidend werk heeft het mij steeds meer en meer getroffen, hoe beperkt het denkvermogen van de mens is ». Hij wijst er op, hoezeer de mens in zijn denken van sleur en traditie afhankelijk is, en hoe moeilijk hij de mogelijke toepassing van een abstracte regel kan overzien. Dus: schier onoverkomelijke moeilijkheid om te weten wat men onder woorden wil brengen, schier onoverkomelijke moeilijkheid om, wanneer men zelve tot approximatieve helderheid van voorstelling is gekomen, daarvoor de juiste woorden te kiezen. Het werken onder Meyers' leiding in voormelde Staatscommissie heeft me wel volledig van de juistheid hiervan overtuigd. Steeds was Meyers bereid, de juistheid van zijn formulering in discussie te stellen. De door Meyers ontworpen formulering werd herhaaldelijk als gevolg van deze discussie, ingrijpend gewijzigd.

Men kan dan ook slechts tot een codificatie overgaan, indien men de wijsheid beseft van hetgeen Portalis leert omtrent de noodzaak bij zijn codificatie aan te sluiten op » de tradition de bon sens, de règles et de maximes qui est parvenue jusqu'à nos jours », alsook van hetgeen hij in zijn betoog nog verder opmerkt: « Tout prévoir est un but qu'il est impossible d'atteindre. Ce serait donc une erreur de penser qu'il pût exister un corps de lois qui eût d'avance pourvu à tous les cas possibles.

» Il faut qu'il y en ait une (jurisprudence). Or c'est à la jurisprudence que nous abandonnons les cas rares et extraordinaires qui ne sauraient entrer dans le plan d'une législation raisonnable, les détails trop variables et trop contentieux qui ne doivent point occuper le législateur, et tous les objets que l'on s'efforcera inutilement de prévoir, ou qu'une prévoyance précipitée ne pourrait définir sans danger. C'est à l'expérience à combler successivement les vides que nous laissons. Les codes des peuples se font avec le temps mais à proprement parler, on ne les fait pas. » Meyers was doordrongen van deze wijsheid. Hij schrijft in zijn toelichting:

« Het ontwerp zoekt aansluiting bij die delen van het tegenwoordige Burgerlijk Wetboek, die in de praktijk deugdelijk zijn gebleken en bij het recht, gelijk dit zich op bevredigende wijze in het maatschappelijk leven heeft ontwikkeld. Een Burgerlijk Wetboek is niet een geschikt terrein voor juridische experimenten. De voorschriften van burgerlijk recht bevatten de bezonken wijsheid van vele eeuwen. Er dient dus deugdelijk te worden aangetoond, dat een sinds eeuwen bestaand voorschrift verouderd is, voordat men besluit het op te heffen. Door deze overwegingen geleid, betracht het ontwerp voorzichtigheid bij het voorstellen van rechtshervormingen en stuurt het niet op een breuk met het vroegere recht aan.

» Naar inhoud bouwt het ontwerp voort op het bestaande recht en zelfs veelal op bestaande wetteksten.

» Evenmin als enig wetboek geeft ook het ontwerp een volledige regeling van alle in het burgerlijk recht zich voordoende vragen. Dit is niet alleen een gevolg van de omstandigheid, dat men niet van te voren alles voorzien kan, maar ook van de opzet, niet naar volledigheid te streven. Een teveel in bijzonderheden

tredende regeling schaadt de overzichtelijkheid van het geheel en schept meestal meer kwesties dan zij oplost.

» Om deze reden is, wanneer een artikel uit het thans geldende wetboek werd overgenomen, niet eens altijd de gevestigde jurisprudentie die zich om dat artikel heeft gevormd, in wettelijke regels vastgelegd. Loste deze rechtspraak een twijfelachtig principieel punt op, dan is inderdaad de redactie van het artikel zodanig gewijzigd, dat de wet zelf duidelijker dit beginsel doet uitkomen. Datgene echter uit de rechtspraak, wat als toepassing van een in de wet neergelegd beginsel is te beschouwen, is niet in het ontwerp nog eens neergeschreven. In zover blijft deze vroegere rechtspraak ook voor het nieuwe ontwerp, als dit wet geworden zal zijn, haar waarde behouden. Evenals dit bij de totstandkoming van de Franse Code en ons Burgerlijk Wetboek is geschied, wordt dus ook hier erkend, dat dit ontwerp van een nieuw wetboek als ieder ander onvolledig is en leemten zal blijken te bezitten. »

Met instemming haalt hij ten slotte letterlijk het slot van het zo juist aan Portalis ontleende citaat aan: « Les codes des peuples se font avec le temps, mais à proprement parler, on ne les fait pas. »

Doch indien een hercodificatie noodzakelijkerwijs van zulk een beperkte strekking moet zijn, waarom dan zulk een poging ondernomen?

Biedt het wetboek zo weinig ruimte om aan de gewijzigde maatschappelijke behoeften en inzichten recht te doen wedervaren?

Zoals U bekend is, heeft in Nederland de Code Civil en de Code du Commerce gegolden van 1811-1838. Nadat men aanvankelijk na het herkrijgen van de onafhankelijkheid getracht had een zelfstandige codificatie tot stand te brengen, is men spoedig, zeker voor een belangrijk deel onder invloed van de Belgisch leden der Kamer, er toe overgegaan, althans voor het Burgerlijk Wetboek wat het vermogensrecht betreft, de Code te volgen. Men wijzigde wel de systematiek, doch in de inhoud weinig, ook niet nadat België een zelfstandige staat was geworden.

Op voortreffelijke wijze zet Van Dievoet uiteen, waarom de Code zich leende voor overname: het was nauwelijks vreemd recht, doch de codificatie van het in West-Europa op de basis van de receptie van het Romeinse Recht gegroeide gemene recht.

De soepelheid van de regeling van het eigendomsrecht, de vrijheid in gebondenheid tot het sluiten van contracten en tot het bepalen van hun inhoud, alsook het ontbreken van een omschrijving van het begrip « onrechtmatige daad » maakten, dat de inhoud niet spoedig verouderde: door de wijzigingen van het administratieve recht en door de wijzigingen van de maatschappelijke opvattingen en behoeften wijzigde zich de inhoud van het Burgerlijk Recht.

art. 625: geen gebruik van de eigendom, strijdende tegen de wetten of openbare verordeningen en mits men aan de rechten van derden geen hinder toebrengt (vgl. art. 544 Code).

art. 1356 jo 1373: de overeenkomst moet een geoorloofde oorzaak hebben; zij ontbeert die, indien de oorzaak strijdt met de wet, de openbare orde en goede zeden (Code 1108 jo 1133).

art. 1401 (vgl. 1382 Code): sedert een arrest van de Hoge Raad van 1919 is onder een onrechtmatige daad te verstaan: iedere inbreuk op een subjectief recht, iedere daad die strijdt met des daders rechtsplicht, alsook die indruist tegen hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt ten aanzien van eens anders persoon of goed.

Daarbij komt nog het begrip « natuurlijke ver-

bintenis». Dit staat wel op een verborgen plaats in art. 1395, 1. 2; (Code 1235); haar bestaan belet volgens dit artikel slechts de vordering uit onverschuldigde betaling. De wetenschap en de jurisprudentie hebben er echter nog andere rechtsgevolgen aan toegekend. Met name kan zij door de enkele belofte tot een civiele verbintenis worden. In 1945 leerde de H. R., dat nakoming van zulk een verbintenis tussen erfgenamen geen aanleiding geeft tot inbreng, noch tot aantasting wegens schending der legitieme portie. Sedert 1926 verstaat de H. R. onder «natuurlijke verbintenis» ook elke *dringende verplichting*, voortvloeiend uit moraal en fatsoen.

Het begrip «toestemming» is zo ruim, dat voor het aannemen van een overeenkomst niet nodig is, dat er werkelijke wilsovereenstemming tussen partijen is; met de wil kan men zonder wetschennis gelijkstellen de schijn van wil, waarop de wederpartij is afgegaan en mocht afgaan, mits deze schijn aan degene die scheen te willen, kan worden toegerekend. Zo staat in ons recht ook met «volmacht» gelijk «toerekenbare schijn van volmacht». De redelijke verkeersbehoeften vinden zo erkenning.

De overeenkomst moet te goeder trouw worden ten uitvoer gelegd; zij verbindt niet slechts tot hetgeen is overeengekomen, maar ook tot al hetgeen wet (aard), gebruik en billijkheid voorschrijven (art. 1374, 1. 3 en 1375 = art. 1134 en 1135 Code). *De wet kan zijn van dwingende aard*. Het «contrat dirigé» is geenszins in strijd met de structuur van het wetboek.

Het wetboek heeft dus grote soepelheid: het opent de poort voor hetgeen Van Dievoet «het levend recht» heeft genoemd, het laat ruimte voor de socialisering van het recht door het administratieve recht. Het wetboek is noch socialistisch, noch individualistisch: het is een burgerlijk wetboek, d.w.z. het laat het handhaven der rechtsaanspraken over aan de belanghebbende, doch het stelt zich niet op het standpunt, dat de burger zich van zijn medemens niets behoeft aan te trekken en slechts op zijn eigen belangen bedacht behoeft te zijn en nog minder dat de wetgever partijen volledige vrijheid tot regeling van hun onderlinge betrekkingen moet laten.

Zeker, wij leven niet meer uit de veronderstelling van het alleen zaligmakende van de werking der vrije wilsbepaling. Hierin is echter niet de noodzaak voor herziening der *burgerlijke* wetgeving gelegen, met name niet op het terrein van het vermogensrecht waartoe de herziening, die Meyers ging tot stand brengen, zich in hoofdzaak zou beperken. Het familieright was óf reeds herzien in zeer sociale zin (het Kinderrecht) óf zo controvers, dat herziening practisch was uitgesloten (echtscheiding). De codificatoren van het begin der 19^e eeuw mogen al doortrokken zijn geweest van een atomistische maatschappijbeschouwing, het door hen gecodificeerde burgerlijk recht is echter in zijn structuur daardoor niet getroffen.

De Hoge Raad heeft dan ook in het wetboek geen beletsel gezien om het leerstuk *misbruik van recht* te ontwikkelen, zij het ook dat hij terecht van oordeel is, dat het subjectief privaatrecht niet snel wordt misbruikt; het schept immers wat ik zou willen noemen met een term, ontleend aan de anti-revolutionnaire staatsleer «een soevereiniteit in eigen kring». Het subjectieve materiële privaatrecht is niet doelgebonden. Doch er zijn grenzen: zonder redelijk belang en met het oogmerk om te benadelen, mag men zijn rechten niet uitoefenen; Scholten in zijn postume publicatie «Kenmerken van Recht» en Meyers willen nog verder gaan: men mag zijn eigen belang niet najagen, indien geen zinnig mens dit eigen belang zou hebben laten prevaleren boven dat van de medemens.

De overheid misbruikt haar recht daarentegen reeds, indien zij het voor een doel gebruikt, waarvoor het niet is gegeven. Ook processuele bevoegdheden worden reeds misbruikt, indien zij worden gebezigd voor een ander doel dan voor het bevorderen van een goede procesgang: «*Point d'intérêt, point d'action*».

Voor het levend recht staat dus in het B.W. een ruime poort open.

De gewenste sociale hervormingen zijn niet van uit het burgerlijk recht te verwezenlijken. Per definitie is de handhaving van het burgerlijk recht een zaak van de individuele burgers zelf. Wanneer de burger werkelijk tegen zichzelf beschermd moet worden, zal de georganiseerde gemeenschap, de Staat, door strafbedreiging of andere overheidsdwang in moeten grijpen. Ook wanneer het algemeen belang beschermd moet worden, is dit slechts werkelijk te verwezenlijken wanneer de overheid zich rechtstreeks als hoeder van dit belang doet gelden. Wij zijn dan niet meer op het terrein van het privaatrecht, doch op dat van het administratieve recht. Dit heeft zich dan ook in de laatste halve eeuw, volgens sommigen in ontstellende mate, uitgebreid met belangrijke consequenties voor het privaatrecht: de eigendom werd uitgehold, de vrijheid van contract werd ernstig ingeperkt, de vrijheid werd kleiner, de gebondenheid groter, *doch het kader van het burgerlijk recht werd er niet door gewijzigd*.

In deze omstandigheid is dan ook stellig geen drang tot herziening van het burgerlijk recht gelegen. Geen onzer politieke partijen heeft er ooit zelfs aan gedacht, dit tot een programmapunt te maken. Zeker, er zijn punten, waarop door dwingende regeling der privaatrechtelijke verhoudingen sociale doeleinden kunnen worden nagestreefd, b.v. bij het arbeidscontract, het afbetalingscontract en het vervoercontract, doch deze doeleinden kunnen door een partiële herziening worden verwezenlijkt.

Het antwoord op de vraag, of een *algehele* herziening der codificatie is vereist, wordt dan ook niet bepaald door sociale overwegingen, maar zuiver door de juridisch technische doelmatigheid.

Om het recht in Nederland te kennen, is, evenals zulks in België het geval is, kennisname van talloze arresten van de Hoge Raad en van een uitgebreide literatuur noodzakelijk; één van de doeleinden der codificatie: het overzichtelijk maken van het recht, dreigt verloren te gaan. «Er zijn», zegt Meijers, «thans twee soorten juristen in Nederland. Zij, die weten, waar zij het recht moeten zoeken en zij, die ook dit niet weten. Het recht kent niemand.»

Dit argument voor herziening is wel juist: er zijn grote voordelen aan verbonden om de verworvenheden van literatuur en jurisprudentie in een codificatie neer te leggen en bestaande controversen op te lossen; het is van groot belang, dat het recht zeker en kenbaar is. Vooral de pedagogische waarde van hercodificatie is groot. Hieruit volgt echter slechts de nuttigheid van zulk een onderneming, geenszins evenwel dat die nuttigheid de daaraan verbonden bezwaren overtreft, nog minder wordt daardoor haar noodzakelijkheid aangetoond. Meijers zelf weerlegde in de discussie van de Staatscommissie critische opmerkingen van de leden herhaaldelijk met de opmerking, dat men noodzakelijkerwijze vertrouwen moest hebben in de «*juge raisonnable*». Inderdaad, geen recht kan functionneren zonder een rationabele rechter. Hijzelf gebruikt in zijn ontwerp herhaaldelijk begrippen, die pas na lange jaren een omljnde inhoud kunnen krijgen.

De mening van Prof. Meijers, dat de onduidelijkheid,

het niet meer op de hoogte van de tijd zijn van het wetboek en de *onoverzichtelijkheid* der daaromheen gegroeide jurisprudentie, een nieuwe codificatie *noodzakelijk* maken, is m.i. dan ook onjuist.

Onduidelijk zal elk wetboek blijven. Het is zo waar hetgeen, gelijk reeds gezegd, Portalis opmerkt: « Un code, quelque complet qu'il puisse paraître, n'est pas plutôt achevé que mille questions inattendues viennent s'offrir au magistrat ». Iets vroeger zegt hij: « Au lieu de changer les lois, il est presque toujours plus utile de présenter aux citoyens de nouveaux motifs de les aimer ».

Een wetboek werkt eerst, wanneer het is doordacht gecommenterd en de rechtspraak zijn zin en strekking in de concrete werkelijkheid heeft doorschouwd.

« Une foule de choses sont nécessairement abandonnées à l'empire de l'usage à la discussion des hommes instruits et à l'arbitrage des juges. »

De *onoverzichtelijkheid* der literatuur en jurisprudentie is voorwaarde voor het verstaan van een nieuw wetboek. Wij slapen altijd onder een te korte deken: het oude wetboek is onbeheersbaar door een te veel, het nieuwe dor een te kort aan jurisprudentie en literatuur. De voor- en nadelen heffen elkaar m.i. op.

Een andere overweging voor hercodificatie is sterker. De aanpassing van het recht aan de opvattingen van de tijd door de rechter stuit, zegt Meijers terecht, in vele gevallen op ernstige moeilijkheden.

In de eerste plaats is deze aanpassing afhankelijk van het initiatief van belanghebbenden. Indien geen proces wordt ondernomen, komt geen rechterlijke uitspraak tot stand. Hoe onzekerder het recht, hoe minder neiging tot proces, *en hoe langer het onzeker blijft, b.v. 120 jaar*.

In de tweede plaats kan de rechter in sommige gevallen heel moeilijk door een incidentele beslissing het recht ombuigen. Er is, zoals Cardozo zegt, verschil tussen de bevoegdheid van de wetgever, en van de rechter. De laatste « only legislates between gaps ».

Ook waar wij niet de rigide precedentenleer volgen, worden die « gaps » in hoge mate door gevestigde jurisprudentie verkleind en zeker zijn er wetteksten die ten gevolge hebben, dat de rechter weinig vrijheid van bewegen heeft: « Judges have, of course, the power though not the right to ignore the mandate of a statute and render judgment in spite of it », zegt Cardozo.

Dat bij de beoordeling van wat recht tussen partijen behoort te zijn, overwegingen aan het algemeen belang ontleend, een steeds grotere rol gaan spelen is, anders dan sommige menen, als motief voor *hercodificatie* onbelangrijk. Via het administratieve recht kan dit zich immers in het Burgerlijk recht doen gelden. Daar de rechter niet beoordelen kon of een buitenstaander, door zich niet te storen aan regelingen, die belanghebbenden voor een tak van handel of industrie hebben gesteld, tegenover deze belanghebbenden een onrechtmatige daad pleegt, werd reeds in 1936 de mogelijkheid tot verbindendverklaring van ondernemersovereenkomsten geopend.

Incidentele wijzigingen in het burgerlijk recht worden door de wetgever voort slechts sporadisch ondernomen, zodra het om de algemene grondregelen gaat. In de twintiger jaren somde Prof. Meijers een honderdtal punten in het Burgerlijk Wetboek op, die wijziging behoeften. Deze waren een tiental jaren later bijna allen nog geheel ongewijzigd en zijn dit ook thans. In 1938 wees Meijers er op, dat zulks geen toeval was, doch dat dit zijn oorzaak hierin vond, dat het burgerlijk recht slechts in zijn verband kan worden herzien.

Vandaar het besluit der Nederlandse regering, om het burgerlijk recht in zijn geheel te herzien.

Men mag evenwel niet zeggen, dat er zelfs onder juristen een sterke drang daartoe bestond. Nog in 1938 had Prof. Paul Scholten, tijdens zijn leven de evenknie van Meijers, geschreven: « De radicaalste voorstanders van verandering wensen niets anders dan een herziening, niet een nieuw wetboek ».

De voordelen van een vernieuwing der codificatie moeten — dit volgt uit het zojuist door bij betoogde — niettemin worden erkend.

Eén voorwaarde moet echter zijn vervuld, wil de schaal ten gunste der hercodificatie doorslaan, n.l. dat men beschikt over iemand, die het geldende recht beheerst op een wijze, die zijn gezag boven elke twijfel stelt, iemand, die in staat is daarbij de beginselen te volgen die Meijers — gelijk reeds vermeld — in zijn toelichting op het ontwerp voorop stelt. Het besluit tot hercodificatie is een typisch juridisch oordeel.

Men moet beschikken over iemand die is « assez heureusement né pour pénétrer d'un coup de génie et par une sorte d'illumination soudaine toute la constitution d'un état », zoals Portalis zegt.

In deze gelukkige positie verkeerde Nederland in 1947. Noodzakelijk is, gelijk gezegd, dat aan het oordeel van hem, die de hercodificatie onderneemt, een bijzonder groot gezag wordt toegekend. Over dit gezag beschikt hij slechts, indien hij het geldend recht volledig beheerst, uitermate deskundig is op het terrein der rechtsvergelijking en ook een meester is op het gebied der rechtshistorie. Daarbij moet hij bovendien nog een voortreffelijk jurist zijn, d.w.z. een open oog hebben voor de behoeften van het rechtsleven en deze behoeften goed tegen elkaar kunnen afwegen, eigenschappen die aangeboren zijn en slechts door lange intensieve oefening betrouwbare richtsnoeren kunnen opleveren. Het is zo juist hetgeen Cardozo zegt: « If you ask how he (in casu de wetgever) is to know when one interest outweighs another, I can only answer that he must get his knowledge from experience and study and reflection, in brief from life itself. The sense of fitness and proportion comes with years of habitude in the practice of an art. »

Rechtsvinding is een kunst. Aanleg is veel, doch assidue studie, het gehele leven door, is noodzakelijk. Genie is: 1 % inspiratie en 99 % transpiratie. Rechtsvinding leert men niet door receptief te noteren wat een ander zegt, doch door zichzelf dagelijks in de rechtsvinding te oefenen.

Zo een jurist was Meijers. Ik herhaal: « facile princeps » onder zijn tijdgenoten. Ieder verblufte hij door zijn kennis van het geldende recht; hij beschikte over een onfeilbaar geheugen. Van hem zijn de woorden: « Er zijn twee soorten wetenschappelijke werkers: de ene soort besteedt zijn tijd aan het maken en classificeren van aantekeningen, de ander publiceert ». Meijers' aantekeningen waren systematisch in zijn geheugen beschreven. Laat niemand zich echter door Meijers' voorbeeld laten verleiden. Degenen, die zich tot de tweede categorie mogen rekenen, zijn uitermate gering in aantal. Ook hier houde men rekening met de waarschuwing, gelegen in het gezegde: « Zur grossen Menge gehört immer einer mehr als jeder glaubt ».

Meijers had alles gelezen en onthouden. Van zijn kennis der rechtshistorie heeft Prof. Strubbe uit Gent, een treffend juist beeld gegeven in het tijdschrift voor rechtsgeschiedenis. Hij was de enige in West-Europa, die een nieuwe druk van von Savigny's « Das Römische Recht im Mittelalter » had kunnen verzorgen.

Zijn kennis van vreemde rechtsstelsels was onbegrensd. Aan dit alles paarde hij de wijsheid van een door de jaren gerijpt, geboren jurist. Treffend zijn in

dit verband de reeds door mij ter sprake gebrachte woorden, die hij op 8 mei 1948 in de Ridderzaal uitsprak: «Bij mijn voorbereidend werk heeft het mij steeds meer en meer getroffen, hoe beperkt het denkvermogen van de mens is, en hoe ook de mens die zich geheel vrij waant van sleur en traditie, in zijn denken en doen van hetgeen hem overgeleverd is, afhankelijk is. Nog in een gans ander opzicht dienen wij de beperktheid van ons denkvermogen te erkennen. Het is in het kunnen overzien van de mogelijke toepassingen van een abstracte regel.»

Gulden worden, die ook de aankomende jurist steeds voor ogen moet houden, niet om zich in resignatie terug te trekken, doch om zijn eigen oordeel voortdurend kritisch te bezien. De woorden van Willem van Oranje «nul n'est besoin d'espérer pour entreprendre ni de réussir pour persévérer», gelden ook hier. De jurist mag nooit zich in zelfvoldaanheid koesteren. In Meijers was de wijsheid, die ook de rede van Portalis zo indrukwekkend maakt.

Een opdracht aan hem waarborgde, dat hij zich door dezelfde beginselen zou laten leiden, die de grootmeester der wetgevingskunst, Portalis, zo voortreffelijk uiteenzet. Ik herinner U aan hetgeen ik U voorlas uit de passage van de Toelichting, die Meijers schreef, waarin hij de door de wetgever te betrachten voorzichtigheid onderstreept en op de noodzakelijke onvolledigheid van een wetboek wijst.

In zijn op 26 febr. 1948 onder de auspiciën van de Société de Législation omparée in Parijs gehouden voordracht brengt hij deze gedachtengang zo mogelijk nog beter onder woorden:

«Il faut penser d'abord aux paroles de Portalis, qu'il serait absurde de se livrer à des idées absolues de perfection dans des choses qui ne sont susceptibles que d'une bonté relative, qu'au lieu de changer les lois il est presque toujours plus utile de présenter aux citoyens de nouveaux motifs de les aimer. Pour le reste, on doit s'inspirer du droit comparé et de la pratique. Pour ce qui est du droit comparé il faut étudier aussi bien les codes nouveaux que l'histoire du droit. On a besoin des codes nouveaux surtout pour apprendre des constructions et des solutions nouvelles et pour égaliser autant que possible la forme et le contenu des lois. Cela facilite l'échange des idées entre les peuples et cela prépare une codification mondiale. De l'autre côté, on a besoin de l'histoire du droit. L'histoire du droit est considérée souvent comme un luxe ou comme une amulette de savant. Mais il ne faut pas oublier, que cette histoire est très instructive même pour la formation d'un nouveau code. *Il n'y a pas de meilleur moyen, pour nous rendre modestes que de nous apercevoir que l'intelligence par sa propre force ne peut que très peu s'élever au-dessus du savoir de nos ancêtres.*»

Daarbij was Meijers begenadigd met een onblusbaar doorzettingsvermogen. Ik herinner me, dat hij de Staatscommissie, die hem tot klankbodem diende bij de voorbereiding van het nieuwe B.W., eens voor een driedaagse vergadering bijeenriep: hij, die de leeftijd der sterken reeds had overschreden, presideerde des morgens, 's middags en 's avonds, verdedigde zijn ontwerpen tegen de bezwaren der commissieleden. In de namiddag van de derde dag waren de commissieleden aan het eind van hun krachten. Meijers echter was zonder meer bereid nog die avond door te werken.

Terecht zei de Minister van Justitie in de Toelichting over de noodzakelijkheid van de vernieuwing van ons B.W., gericht tot de Tweede Kamer der Staten Generaal: «ons vaderland is zo gelukkig in de per-

soon van Prof. Meyers een geleerde van uitzonderlijk formaat te bezitten, die in het binnenland onbestreden gezag bezit en zich in het buitenland een grote naam verworven heeft».

Hoe heeft Meijers zijn ontwerp voorbereid?

Reeds vele jaren had hij zich met het ontwerpen van teksten voor een nieuw B.W. bezig gehouden. Sedert 1919 bestaat de door mij reeds enige malen vermelde Staatscommissie tot herziening van onze burgerlijke wetgeving. Na de oorlog werd Meyers voorzitter van deze commissie. Daar stelde hij de door hem ontworpen teksten ter discussie, wisselde met de leden van gedachte, meestal op basis van een door één der leden vooraf geredigeerd rapport en handhaafde, doch veeltijds ook wijzigde hij zijn ontwerpen naar aanleiding van deze gedachtenwisseling. Soms werd de commissie ad hoc aangevuld met speciale deskundigen. Ook raadpleegde Meyers personen uit handel en industrie om hun praktische behoeften te leren kennen.

Alvorens zijn ontwerpen definitief vast te stellen, pleegde hij overleg met de Minister van Justitie over aan de Tweede Kamer der Staten Generaal voor te leggen vragen betreffende de aan de wettelijke regeling ten grondslag te leggen beginselen.

Als illustratie moge ik van de 49 gestelde vragen de volgende noemen:

Moet de eigendomsoverdracht tot zekerheid behouden blijven?

Dient het verstrijken van de termijn der schuldenaar zonder meer in verzuim te stellen?

Dient de rechter de verplichting tot schadevergoeding op grond van bijzondere omstandigheden te mogen matigen?

Dient de bijzondere aansprakelijkheid, die thans op de eigenaar van automobielen rust, ook gelegd te worden op eigenaars van andere gevaarlijke voorwerpen?

Moet in een algemeen artikel worden bepaald, dat hij, die zonder voldoende rechtsgrond ten koste van een ander is verrijkt, verplicht is, de door die ander geleden schade tot ten hoogste het bedrag der verrijking te vergoeden?

Dient ook de krankzinnige verplicht te worden de door hem veroorzaakte schade te vergoeden?

Dient het misbruik maken van omstandigheden een grond voor nietigverklaring van rechtshandelingen op te leveren?

Dient een bepaling te worden opgenomen, voorschrijvende dat de eisen der goede trouw onder bijzondere omstandigheden de verplichting, voortvloeiende uit overeenkomst of uit de wet, tijdelijk of definitief kunnen opheffen?

Dient behalve het geval, dat nakoming van een overeenkomst door overmacht onmogelijk wordt, ook het geval geregeld te worden, waarin niet voorzienbare omstandigheden de nakoming van de overeenkomst voor één der partijen uitzonderlijk bezwaarlijker maken? In geval van bevestigende beantwoording dient hier slechts de rechter te kunnen ingrijpen, of dient aan de schuldenaar het recht te worden toegekend, om zonder meer nakoming te weigeren?

Uit deze vraagpunten, die de Kamer allen bevestigend beantwoordde, blijkt, hoe weinig veranderingen in de sociale- en economische verhoudingen voor de vraagstelling beslissend waren, integendeel, het is duidelijk dat slechts overwegingen van doelmatigheid en billijkheid de doorslag gaven. De meeste van deze vragen had men ook onder de sociale- en economische

verhoudingen van het begin der 19^e eeuw kunnen stellen, en een gelijk antwoord mogen verwachten.

Over deze vragen werd eerst schriftelijk en daarna mondeling met de Commissie voor Privaat- en strafrecht van de Tweede Kamer en daarna in openbare zitting van deze Kamer van gedachten gewisseld. Prof. Meyers trad daarbij als adviseur van de Minister op.

Na de beantwoording der vraagpunten heeft Prof. Meyers zich gezet aan de definitieve redactie van zijn ontwerp.

In april 1954 bood hij aan de Regering het ontwerp voor een inleidende titel, het Boek over personen- en familierecht, het Boek over de rechtspersonen, het Boek over het vermogensrecht in het algemeen en het Boek over het erfrecht aan.

Onvoltooid waren nog :

Boek 5 : Zakelijke rechten;

Boek 6 : Verbintenissen in het algemeen;

Boek 7 : Bijzondere overeenkomsten;

Boek 8 : Zee- binnenvaart en luchtvaartrecht;

Boek 9 : Rechten op de voortbrengselen van de geest.

In juni 1954 overleed Meijers plotseling, 74 jaar oud.

In november 1954 heeft de regering de ontwerpen van Meijers als regeringsontwerp bij de Kamer ingediend. Als Memorie van toelichting dient de toelichting van Meijers. Deze is niet herdrukt. Enige correcties, in hoofdzaak van technische aard, zijn aangebracht; deze worden in een toelichting opgesomd.

De vaststelling van de eindredactie der nog niet door Meijers ingediende ontwerpen is thans toevertrouwd aan een driemanschap, bestaande uit Prof. Eggen, oud Hoogleraar, thans advocaat generaal bij de Hoge Raad, Prof. Drion, hoogleraar te Leiden, die niet slechts Meijers was opgevolgd in Leiden, doch ook diens directe medewerker was geweest bij het ontwerpen van het B.W., en Mr. de Jong, lid van de Hoge Raad. Zij zijn voor het vervullen van deze taak tijdelijk van hun ambtelijke werkzaamheden ontlast. De bijzondere contracten zijn ter bewerking gegeven aan anderen; uiteindelijk draagt het driemanschap ook voor de door die anderen verzorgde gedeelten de verantwoordelijkheid.

Nadat Mr. Donker in 1952 als Minister was opgetreden, heeft deze aanvankelijk een schema opgesteld, dat, indien het had kunnen worden gevolgd, in 1956 het B.W. in het Staatsblad zou hebben gebracht. Reeds tijdens Meijers' leven was het zeer de vraag of deze uiterst bekwaame en uiterst voortvarende Minister, die ons enkele weken geleden ook door de dood is overvallen, erin zou slagen zijn plan te verwezenlijken. Na Meijers' dood bleek spoedig, dat hierdoor een aanzienlijke vertraging onvermijdelijk werd.

Tot nu is nog slechts het 5^e boek : het *Zakenrecht* verschenen. Tot een regeringsontwerp heeft dit boek het nog niet gebracht. Het 6^e boek over het *Verbintenissenrecht* is zeker niet vóór het eind van dit jaar te verwachten. Meijers had reeds een volledig stel wetteksten, grotendeels met toelichting ontworpen. Deze waren veelal met de Staatscommissie besproken. Niettemin is het driemanschap tot het inzicht gekomen, dat veel hiervan nog fundamenteel moet worden herzien. Er zijn ook nog verschillende principiële vragen, die het in de Staatscommissie aan de orde wil stellen, zo b.v. de vraag of naast morele interesses nog verdere schadevergoeding bij geldstukken gevraagd moet kunnen worden. Drie mensen werken niet 3 × zo langzaam als één doch 9 × !

Op de inhoud van het reeds gepubliceerde kan ik niet ingaan, dit laat de beschikbare tijd niet toe. Ik bepaal me tot de systematiek.

De belangrijkste wijzigingen in de systematiek zijn :

a) de invoeging van een algemene titel, waarin de verhouding van de wet tot de andere rechtsbronnen haar regeling vindt, alsmede een bepaling over misbruik van recht haar plaats vindt. De bepalingen betreffende de verhouding van wet- billijkheid- gebruik zijn in mijn ogen noch de meest belangrijke noch de meest geslaagde van het ontwerp. In dit oordeel sta ik geenszins alleen.

Zeer geslaagd is daarentegen de regeling van het misbruik van recht (art. 8). Ten aanzien van de regeling van het laatste onderwerp heeft Meijers zich dan ook aan de door hemzelf voorop gestelde methode gehouden, hij heeft aangeknoopt bij het geldende positieve recht. T.a.v. het eerstbedoelde onderwerp heeft hij zich veeleer laten leiden door persoonlijke voorkeur.

b) Het invoegen van een algemeen deel over het vermogensrecht. Hier vinden in de eerste plaats enige onderwerpen hun regeling, die voor het gehele vermogensrecht van belang zijn : de rechtshandeling en de volmacht. Zeker, deze zijn ook voor het familierecht van betekenis, doch daar moet zozeer met aan dat recht specifieke verschijnselen rekening worden gehouden, dat de regeling dezer materie voor vermogensrecht en familierecht niet identiek kan zijn.

Veel juist is het daarom te bepalen, dat de regels omtrent de rechtshandeling en de volmacht slechts op het familierecht toepassing kunnen vinden, voor zover de rechtshandeling of de rechtsbetrekking zich er niet tegen verzetten.

Voorts regelt dit boek de overdracht van *alle* rechten, zowel van de zakelijke, als van de persoonlijke rechten, alsook van de rechten, behorende tot de z.g. intellectuele eigendom; verder regelt het het bezit van al deze rechten, alsmede enige rechten, die op alle vermogensbestanddelen kunnen worden gevestigd : vruchtgebruik, pand en hypotheek. Ook het verhaalsrecht en het daarmee verbonden leerstuk der bevoorrechte schulden vinden hier hun regeling.

c) De onderdelen van het vermogensrecht, die tot nu in het Wetboek van Koophandel een plaats hebben gevonden, worden alle naar het Burgerlijk Wetboek overgebracht. Gedeeltelijk zullen zij hun plaats vinden bij de Rechtspersonen, zoals de N.V., gedeeltelijk bij de bijzondere overeenkomsten, zoals de Vennootschap onder Firma, de Commanditaire Vennootschap, de Wissel en de Verzekeringsovereenkomst, gedeeltelijk krijgen zij een plaats in het 8^e boek, dat het zee- en binnenvaartrecht regelt.

De verdeling in 1838 over het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel was slechts het gevolg van het navolgen van het Franse voorbeeld. In het Oud-Hollands recht was de onderscheiding onbekend. In zijn bekend werk : *De Inleiding tot de Hollandse Rechtsgeleerdheid*, behandelt Hugo de Groot bij de verbintenissen z.g. typisch handelsrechtelijke overeenkomsten als : wisseltrekking, Vervoer te water, de Rederij, de Verzekering. Het Nederlands Wetb. v. Koophandel miste niet slechts een traditionele achtergrond, doch kon ook geen zelfstandige wortels verkrijgen, doordat bijzondere handelsrechtbanken ontbraken. Het Ned. Wetb. v. Koophandel stelt zelfs in art. 1 voorop, dat het Burg. Wetboek ook op de in het Wetboek van koophandel behandelde onderwerpen toepasselijk is, voor zover daarvan niet in het Wetb. v. Koophandel bijzonderlijk is afgeweken. Zulks heeft ten gevolge, dat de regels van de maatschap in begin-

sel op de vennootschap onder firma, ja zelfs op de naamloze vennootschap toepassing kunnen vinden.

Het is vooral Molengraaff geweest, die de Nederlandse juristen de betekenis van voormeld art. 1 van het Wetb. v. Koophandel heeft ingescherpt. Zijn magistrale opbouw van het Wisselrecht is geheel van deze geest doortrokken.

De eerste stap tot gelijkmaking van het handelsrecht en het burgerlijk recht is reeds in 1893 gezet, door het faillissement ook voor *niet*-kooplieden toepasselijk te verklaren. In 1934 werden vrijwel alle bijzondere bepalingen, die voor kooplieden en zaken van koop-handel golden of afgeschaft of tot bepalingen van gewoon burgerlijk recht gemaakt. Slechts enkele bijzondere voorschriften werden behouden, doch thans gebonden aan het uitoefenen van een bedrijf: in hoofdzaak zijn deze: de verplichting tot boekhouden, de mogelijkheid tot het aangaan van een vennootschap onder firma, de inschrijving in het Handelsregister en de regeling van de handelsnaam.

Van de examen crux met betrekking tot de objectieve en de subjectieve daden van koophandel zijn we gelukkig verlost. Ik heb die problemen natuurlijk nog voor mijn doctoralexamen moeten kennen, het is thans vergeelde kennis geworden.

Nadere bijzonderheden dienaangaande vindt U in het zeer instructieve artikel van Prof. Limpens in het Journal des Tribunaux van 7 juni 1953, waarnaar ik in verband met de tijd verwijs.

Naar de in Nederland overheersende opvatting heeft het dus geen zin om de bijzondere regels, die vooral in het bedrijfsleven hun toepassing vinden, nog bijeen te houden in een afzonderlijk wetboek, omdat eigen van het algemeen burgerlijk recht afwijkende regels ontbreken. Men acht het integendeel wenselijk ook in de vorm de eenheid van het Burgerlijk Recht te doen uitkomen.

Dit neemt natuurlijk niet weg, zegt Meijers in zijn toelichting, dat men kan voortgaan om — evenals men in Zwitserland doet — bepaalde gedeelten van het Burgerlijk recht als handelsrecht aan te duiden. Men zal waarschijnlijk voor deze gedeelten aan de Universiteiten bijzondere leerstoelen houden, dit alles raakt niet de omstandigheid, dat het handelsrecht als een bijzonder recht met afwijkende regels dood is.

Uitdrukkelijk verwerpt hij de opvatting als zou het handelsrecht getypeerd worden: door zijn minder bezonken karakter, het meer uit eigen kring voortgekomen zijn en door zijn internationaal karakter. Ook enige delen van traditioneel burgerlijk recht zijn zeer in beweging, als b.v. het Kinderrecht. De overheidsbemoeiing strekt zich ook uit over het typische handelsrecht. Het internationaal karakter is niet slechts eigen aan het Vervoerrecht, doch evenzeer aan de Koop, een onderwerp, dat in het Burg. Wetboek is geregeld.

Juist de Koop vormt thans het onderwerp van inter-

nationaal overleg. Ik herinner U aan de actieve pogingen, door een regeringsconferentie ondernomen op basis van het ontwerp van het Institut de Rome pour l'unification du droit privé.

Tevens vermeld ik, dat de regeringscommissie der Beneluxlanden voor eenmaking van het recht zich ook intensief met de Koop bezighoudt. Meijers paste zijn ontwerp voor de koop in het B.W. voortdurend aan bij het resultaat van het Benelux-overleg.

d) Het bewijsrecht verdwijnt uit het B.W. en verhuist naar het Wetbk v. Burgerlijke Rechtsvordering. De afdeling Procesrecht van meergenoemde Staatscommissie houdt zich intensief met het redigeren van een nieuw Bewijsrecht bezig. Hiervan is echter nog niets gepubliceerd.

* * *

Ik heb getracht U te doen beseffen, dat hoewel hercodificatie zeker nuttig is ondanks de soepelheid van het bestaande Burg. Wetboek, niettemin de in Nederland ondernomen pogingen slechts in de persoon van de uitvoerder van die poging, Prof. Meijers, haar rechtvaardiging vond.

Meijers is ons thans ontvallen. Het werk is nu echter té ver gevorderd, té belangrijke resultaten zijn reeds geboekstaafd dan dat men niet het uiterste zou beproeven om het gebouw te voltooien. Daarvoor biedt hercodificatie toch ook weer te grote voordelen: de stof wordt overzichtelijk gemaakt en volgens moderne opvattingen geordend. Ook aan de nagedachtenis van Meijers zijn wij verplicht de poging voort te zetten.

Of we zullen slagen is niet te voorspellen. Eén ding weten we echter zeker: het zal nog meerdere jaren duren vóór het Wetboek in het Staatsblad zal verschijnen en nog zeer vele jaren vóór dat het kan worden ingevoerd.

Inmiddels oefenen de gepubliceerde teksten en toelichtingen als «restatement of the law» reeds hun invloed uit. Al vóór de publicatie beïnvloedde de bij de Hoge Raad aanwezige wetenschap hoe Meijers de regel «bezit geldt als volkomen titel» nader uitwerkte, haar invloed uit op het uiterst belangrijke arrest van 5 mei 1950 inz. art. 2014 (Code 2279) en het vraagstuk der causale levering.

Grote gebeurtenissen werpen hun schaduw vooruit. Meijers was over deze voortijdige toepassing weinig te spreken. Voor hem was er een markant verschil tussen *jus constitutum* en *jus constituendum*; dat verklaart ook waarom hij b.v. bij de regeling van het Zakenrecht in zijn ontwerp geheel het steeds door Prof. Scholten voor het geldende recht verdedigde systeem codificeerde, ofschoon hij dit voor het geldende recht steeds had bestreden.

Ik moge thans eindigen met de hoop uit te spreken erin geslaagd te zijn voor Meijers' arbeid de belangstelling te hebben gewekt, die deze arbeid in het belang der rechtswetenschap, ook buiten de grenzen van Nederland toekomt.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 juni 1955.

Eerste Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. van Beirs.

Eerste Advocaat-generaal :

M. H. Janssens de Bisthoven.

Handelshuur. — Zgn. brouwerijcontract. — Om zich op de wet van 30 april 1951 te kunnen beroepen moet de huurder van het onroerend goed hetzij eigenaar, hetzij huurder zijn van de daarin geëxploiteerde klein-handelszaak. — Geen uitwinningsvergoeding.

Een handelshuurovereenkomst is in de zin van artikel 1 van de wet van 30 april 1951 de bij artikel 2 niet uitgesloten huurovereenkomst, die tot voorwerp heeft een onroerend goed dat, naar gelang van het geval, ingevolge het uitdrukkelijk of stilzwijgend accoord der partijen in hoofdzaak bestemd is tot het drijven van een kleinhandel.

De in artikel 1 bedoelde bestemming, al onderstelt zij het accoord van de partijen in de huurovereenkomst, is evenwel niet een theoretische bestemming; zij behoort door de huurder ten opzichte van de verhuurder daadwerkelijk te worden verwezenlijkt. Om zich jegens de verhuurder op de bepalingen van de wet te kunnen beroepen, behoort de huurder derhalve te zijn hetzij eigenaar van een in het onroerend goed geëxploiteerde kleinhandelszaak, hetzij een dergelijke handelszaak in huur te hebben verkregen. Wanneer de hernieuwing van de huurovereenkomst door de wet van 30 april 1951 niet wordt geregeld, kan de weigering van de verhuurder om in te stemmen met de hernieuwing geen aanleiding geven tot de door deze wet voorziene uitwinningsvergoedingen.

N.V. Brouwerij en Mouderij Zeeberg
t/ De Winter Albert.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 maart 1954 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde;

Over het enig middel, schending van de artikelen 1, 13, 14 (16, paragraaf IV, 25), 33, 34 en 36 der wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming der handelseigendommen, gewijzigd bij de wet van 22 december 1951, en van artikel 97 der Grondwet;

doordat het bestreden vonnis, ofschoon toegevend dat eiseres van verweerder bepaalde elementen van een vervallen en in waarde verminderd handelseigendom heeft in huur gekregen en zelf andere elementen heeft geschapen en ter beschikking van haar eigen huurder gesteld, niettemin haar eis tot vernieuwing van de huurovereenkomst heeft ontzegt om reden dat, teneinde de in het voordeel der handelshuurovereenkomst uitgevaardigde bescherming te kunnen genieten, de huurder die onderverhuurt moet eigenaar zijn of huurder van de in het gebouw geëxploiteerde kleinhandelszaak, dat genoemde handelszaak dient begrepen als zijnde het geordend en harmonisch geheel van zijn verschillende elementen teneinde een tot de productie aangewend goed te vormen, en dat de eiseres dergelijk goed noch gehuurd noch zelf gevormd heeft;

dan wanneer de wet van 30 april 1951 alle handels-

huurovereenkomsten betreft die een rechtstreeks tot de uitoefening van een kleinhandel gebruikt onroerend goed tot voorwerp hebben, en de eiseres, die gedeeltelijk huurster en eigenares is van de verschillende elementen van de handelszaak, namelijk van het hoofdelement dat wordt gevormd door het recht op de huurovereenkomst, zelf handelaar is en door het feit van de onderverhuring deelneemt in de uitoefening van genoemde handel ten aanzien van de wet van 30 april 1951; dat zij dus recht had op de vernieuwing van de haar door eiser toegestane huurovereenkomst of tenminste op de uitwinningsvergoeding die voorgeschreven is in geval van weigering der vernieuwing;

Overwegende dat zowel uit het bestreden vonnis als uit de stukken der procedure blijkt, dat aanlegster van verweerder een tot exploitatie van een koffiehuis onder de benaming «Sportwereld» dienend onroerend goed in huur had genomen; dat na aan het onroerend goed verbouwingen aangebracht en het gehuurde goed geschikt gemaakt te hebben, aanlegster het aan een derde onderverhuurd heeft met het oog op de commerciële exploitatie ervan; dat de derde erin onder gemelde benaming een drankgelegenheid heeft geëxploiteerd; dat aanlegster die het recht op de vernieuwing van de huurovereenkomst beweerde uit te oefenen, zoals voorzien door de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds, zich dat recht door verweerder zag ontzeggen;

Overwegende dat het bestreden vonnis, de beslissing van de eerste rechter bevestigend, de eis tot hernieuwing van de huurovereenkomst ongegrond heeft verklaard om reden dat het niet bleek, dat aanlegster eigenares van het in het goed geëxploiteerd handelsfonds zou zijn of dit handelsfonds in huur zou hebben gekregen;

Overwegende dat een handelshuurovereenkomst is, in de zin van artikel 1 van voormelde wet, de bij artikel 2 niet uitgesloten huurovereenkomst welke tot voorwerp heeft een onroerend goed dat, naargelang van het geval, ingevolge het uitdrukkelijk en stilzwijgend accoord der partijen, in hoofdzaak bestemd is tot het drijven van een kleinhandel;

Maar dat de in artikel 1 bedoelde bestemming, al onderstelt zij het accoord van de partijen in de huurovereenkomst, evenwel geen theoretische bestemming is; dat zij door de huurder ten opzichte van de verhuurder daadwerkelijk behoort te worden verwezenlijkt; dat, derhalve, de huurder, om zich jegens de verhuurder op de bepalingen van de wet te kunnen beroepen, hetzij eigenaar behoort te zijn van een in het onroerend goed geëxploiteerd kleinhandelsfonds, hetzij dergelijk handelsfonds in huur moet hebben gekregen;

Overwegende dat weliswaar het bestreden vonnis erop wijst dat aanlegster van verweerder bepaalde elementen van het handelsfonds in huur had gekregen zoals het genot van het huis, dienende tot café, en de handelsbenaming «Sportwereld» en daarenboven andere elementen had verschaft en ter beschikking gesteld van haar huurder; dat het niettemin zonder tegenstrijdigheid heeft kunnen beslissen dat de door aanlegster ter beschikking van de onderhuurder gestelde elementen van het handelsfonds en welke aanlegster, deels in huur, deels geschapen had, zich niet vereenzelvigen met het in het goed geëxploiteerd handelsfonds, en dat, bijgevolg, het recht dat aanlegster op bedoelde elementen van het handelsfonds bezat,

het bestaan te haren voordele niet medebracht van eenzelfde recht op het handelsfonds op zichzelf beschouwd;

Overwegende dat in zover het op de beschouwing gegrond is dat, ten aanzien van de wet van 30 april 1951, aanlegster die zelf handelaarster is, door het feit van de onderverhuring, in de uitoefening van de handel tot het drijven waarvan het gehuurd goed bestemd is, deel zou nemen, het middel, waarin feitelijke en gerechtelijke elementen zijn gemengd, voor de eerste maal vóór het Hof van Verbreking niet mag voorgesteld worden;

Overwegende dat wanneer de hernieuwing van de huurovereenkomst door de wet van 30 april 1951 niet wordt geregeld, de weigering van de verhuurder om in te stemmen met die hernieuwing geen aanleiding kan geven tot de door deze wet voorziene uitwinning-vergoedingen;

Dat uit die overwegingen volgt dat het middel niet kan aangenomen worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 24 november 1955.

Voorzitter : M. Sohier.

Raadsheer-Verslaggever : M. Piret.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr Anciaux.

Sequestratie. — Niet toegelaten ten aanzien van goederen van staatlozen, onverschillig op welke wijze zij staatloos zijn geworden.

Naar luid van artikel 1 van het wetsbesluit van 23 augustus 1944 worden alle goederen, rechten en belangen onder sequestratie gesteld, die rechtstreeks of onrechtstreeks eigendom zijn, zich onder controle bevinden of ter beschikking staan van een vijandelijke staat, een vijandelijk organisme of een vijandelijk onderdaan.

Volgens artikel 1 van het wetsbesluit van 1 augustus 1945 worden alleen Duitse en Japanse onderdanen als vijandelijke onderdanen beschouwd.

Bij voormelde artikelen van de wetsbesluiten van 23 augustus 1944 en 1 augustus 1945 worden niet gesequestreerd de goederen, rechten en belangen van staatlozen.

Bij artikel 3 van het wetsbesluit van 23 augustus 1944 wordt aan elke Belgische, geallieerde of neutrale onderdaan, te wiens aanzien onwettelijk een sequestratiemaatregel is toegepast, het recht toegekend die maatregel te doen opheffen.

« Neutraal » is elkeen die niet onderdaan is van een oorlogvoerend land, dus ook een staatloze.

Waar het bestreden arrest onderscheidingen maakt naar gelang van de omstandigheden, waarin de belanghebbende staatloos is geworden, heeft het in de wetteksten een discriminatie gebracht welke die wetteksten niet toelaten.

Artikel 18 van de wet van 14 juli 1951 betreffende de sequestratie en de liquidatie van de Duitse goederen, rechten en belangen, levert geen beletsel op voor het slagen van een vordering tot opheffing, ingesteld door iemand, op wiens goederen de Dienst van het Sequester onwettelijk de hand heeft gelegd,

noch van de vordering van de erfgenaam van die persoon, en evenmin van die van de schuldeisers van bedeelde erfgenaam, die krachtens in de plaatsstelling optreden.

Marquet en Dombret t/ Dienst van het Sequester

Gelet op het bestreden arrest, op 8 juli 1953 door het Hof van Beroep te Luik gewezen;

Overwegende dat uit dit arrest blijkt dat de Dienst van het Sequester, de besluitwet van 23 augustus 1944 willende toepassen, de goederen, rechten en belangen van een genaamde Joseph Dehottay onder sequester gesteld heeft;

Dat aanleggers, de weduwe en de zoon van een genaamde Joseph Dombret, die tijdens de oorlog het slachtoffer was van een aangifte bij de vijand, gedaan door de genaamde Conrad Dehottay, zoon van Joseph Dehottay, schuldeisers zijn van schadevergoeding ten laste van Conrad Dehottay, volgens een in kracht van gewijsde gegaan arrest van het Militair Gerechtshof;

Dat de litisconsorten Marquet-Dombret, subrogatoir handelend in de plaats van hun schuldeiser, de opheffing vorderen van het sequester gelegd op de goederen, rechten en belangen van Joseph Dehottay, die overleden is in oktober 1946 en zijn zoon Conrad als erfgenaam gelaten heeft; dat zij na opheffing van het sequester, zich op voormelde goederen willen verhalen;

Overwegende dat de rechter over de grond, zonder het recht van de litisconsorten Marquet-Dombret om bij wege van een vordering krachtens indeplaatsstelling op te treden, te betwisten, hun eis afgewezen heeft;

Over het eerste middel, schending van de artikelen 9° van de Grondwet, 1, 3 en 8 van de besluitwet van 23 augustus 1944, betreffende het sequester van de vijandelijke goederen, rechten en belangen, 1, van de besluitwet van 1 augustus 1945 tot uitlegging van de voormelde besluitwet van 23 augustus 1944, en 1166 van het burgerlijk wetboek,

doordat het bestreden arrest niet ontvankelijk verklaart de vordering van aanleggers die, de rechten van de vaderlandloze Conrad Dehottay, hun schuldenaar, uitoefenend, opheffing vorderen van het sequester dat gelegd werd op de goederen van zijn vader, Joseph Dehottay, overleden in 1946, wiens goederen de schuldenaar geërfd had, om de reden dat, al vermag elke Belgische, geallieerde of onzijdige belanghebbende opheffing van het sequester te vorderen (artikel 3 van bovengemelde besluitwet van 23 augustus 1944), « zo desnoods met de onzijdige onderdaan kunnen gelijkgesteld worden de vaderlandlozen, die elke band van trouw aan een bepaald land verloren hebben ingevolge toevallige of zelfs vrijwillige omstandigheden, het tegen de geest van de besluitwet van 23 augustus 1944 zou indruisen die gelijkstelling uit te breiden tot de Belg op wie de sanctie van de wet van 30 juli 1934 toegepast werd wijl hij ernstig te kort gekomen is aan zijn verplichtingen als Belgisch burger... wat het geval is van Dehottay vader en zoon »,

dan wanneer de besluitwet van 23 augustus 1944, uitgelegd bij de besluitwet van 1 augustus 1945, alleen de goederen van de Duitse en Japanse onderdanen onder sequester stelt, en dat de vordering, geheten « tot opheffing », mag ingesteld worden door al degenen op wier goederen de Dienst van het Sequester in feite de hand zou gelegd hebben, dan wanneer zij noch Duitse, noch Japanse onderdanen zijn en dienvolgens noodzakelijk deel uitmaken van een der drie in artikel 3 van de besluitwet van 23 augustus 1944 vermelde categorieën, te weten de Belgische, geallieerde of onzijdige onderdanen, de vaderlandlozen tot laatstgenoemde categorie dienend gerekend te worden, en dat het be-

streden arrest, door Dehottay vader en zoon, wier staat van vaderlandlozen het vaststelt, willekeurig gelijk te stellen met de Duitse en Japanse onderdanen die alleen bedoeld zijn in artikel 1 van de besluitwet van 23 augustus 1944, deze bepaling geschonden heeft en ten onrechte geweigerd heeft aan aanleggers hun vordering toe te wijzen:

Overwegende dat Conrad Dehottay als algemene rechtsopvolger van zijn vader Joseph, de vermogensrechten welke aan dezelve toebehoorden kan uitoefenen;

Overwegende dat, naar luid van artikel 1 van de besluitwet van 23 augustus 1944 alle goederen, rechten en belangen onder sequester gesteld worden welke rechtstreeks of onrechtstreeks het eigendom zijn, onder de controle zijn of ter beschikking staan van een vijandelijke staat, een vijandelijk organisme of een vijandelijke onderdaan;

Overwegende dat volgens artikel 1 van de besluitwet van 1 augustus 1945 alleen als vijandelijke onderdanen worden beschouwd de Duitse en Japanse onderdanen;

Overwegende dat de rechter over de grond vaststelt dat aan Joseph en Conrad Dehottay, die de Belgische nationaliteit bezaten krachtens het verdrag van Versailles, die nationaliteit in 1935 ontnomen werd bij toepassing van de wet van 30 juli 1934 en dat zij aldus vaderlandlozen zijn geworden;

Overwegende dat bij voormelde artikelen van de besluitwetten van 3 augustus 1944 en 1 augustus 1945 geen sequester gelegd wordt op de goederen, rechten en belangen der vaderlandlozen;

Overwegende dat bij artikel 3 van de besluitwet van 23 augustus 1944 aan elke Belgische, geallieerde of onzijdige onderdaan, op wie onwettelijk een sequestratiemaatregel toegepast werd, het recht wordt verleend die maatregel te doen ophouden;

Dat de term « onzijdige » doelt op elke persoon welke geen anderdaan is van een oorlogvoerend land, en dat dit het geval is van de vaderlandlozen;

Dat, waar het bestreden arrest onderscheidingen maakt naar gelang van de omstandigheden waarin de belanghebbende vaderlandloos geworden is, het in de wetteksten een discriminatie brengt, welke die teksten niet toelaten;

Overwegende dat artikel 18 van de wet van 14 juli 1951, betreffende de sequestratie en de liquidatie van de Duitse goederen, rechten en belangen, geen beletsel oplevert voor het slagen van een vordering tot opheffing, ingesteld door een persoon op wiens goederen de Dienst van het Sequester onwettelijk de hand heeft gelegd, noch van de vordering van de erfgenaam van die persoon, en evenmin van die van de schuldeisers van bedoelde erfgenaam, welke krachtens een indeplaatsstelling optreden;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 19 juli 1956.

Zetel: M.M. Vranckx, voorzitter; Mast en Buch, verslaggever.

Auditoraat: M. Vliebergh.

Advocaat: Mr Tielemans.

1. **Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Vorm. — Uiteenzetting van de feiten en van de middelen (1).**
2. **Openbare ambtenaren en beambten. — Tuchtregeling. — Motieven van de sanctie (2).**
3. **Raad van State. — Geschil nietigverklaring. — Bevoegdheid. — Appreciatiebevoegdheid van de administratie (2).**
4. **Rijkspersoneel. — Tuchtregeling. — Rechtspleging (3).**
5. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Vormen. — Rechten van de verdediging (3).**
6. **Rechtspleging. — Tussenkomst. — Ontvankelijkheid (4).**
7. **Rijkspersoneel. — Geschillen. — Raden van Beroep (4).**

1. *De uiteenzetting van de middelen kan vervat zijn in een stuk waarnaar het verzoekschrift verwijst.*
2. *De Raad van State kan zich, wat de beoordeling van de feiten betreft, niet in de plaats stellen van de overheid die bevoegd is om de tuchtmaatregel op te leggen.*
3. *Het personeelslid is niet gerechtigd om, tegen de beslissing waarbij een tuchtstraf wordt opgelegd, aan te voeren dat het geen kennis zou hebben gehad van bepaalde documenten vooraleer het door de administratie werd gehoord, wanneer het niet beweert die documenten niet te hebben gekend op het tijdstip dat de raad van beroep zijn advies verstrekke.*
4. *De eis tot tussenkomst ingediend door een lid van de raad van beroep, teneinde het verzoekschrift te steunen dat werd ingediend tot vernietiging van de beslissing waarbij aan een personeelslid een tuchtmaatregel werd opgelegd nadat de raad van beroep tot een lichtere straf had besloten, is maar ontvankelijk in de mate waarin het zich beroept op de schending van een prerogatief eigen aan zijn hoedanigheid.*
... Onder meer, wanneer het aanvoert dat bepaalde documenten niet voorhanden zijn in het aan de raad van beroep overgelegd dossier (middel in feite ongegrond).
Doch het lid van de raad van beroep heeft er geen belang bij aan te voeren dat het geen kennis had van een nota die door de meerdere van het personeelslid werd opgemaakt nadat de raad van beroep zijn advies had uitgebracht.
... Noch dat het besluit waarbij de tuchtstraf wordt opgelegd, de motieven niet aangeeft waarom het advies van de raad van beroep niet wordt gevolgd.

D'Helft t/

Belgische Staat (Minister van Landsverdediging)

Gezien het verzoekschrift dd. 20 december 1954;

Gezien het verzoekschrift tot tussenkomst dd. 4 november 1955, waarbij Wuyts E. vraagt in de zaak tussen te komen;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing d.d. 22 november 1954 waarbij de

Minister van Landsverdediging verzoeker met ingang van 1 december 1954 uit zijn ambt van tijdelijk conducteur ontzet;

Overwegende dat verzoeker, die tijdelijk conducteur der werken was bij de directie der militaire gebouwen, op grond van een vertrouwelijk verslag dd. 28 juni 1954 en van een bijkomend verslag dd. 28 juni 1954 van sectiehoofd De Groot, op 3 juli 1954 werd verhoord betreffende tegen hem weerhouden dienstfouten; dat op 6 juli 1954 de directeur van de dienst voorstelde dat verzoeker, bij toepassing van artikel 12 van het besluit van de Regent dd. 30 april 1947 houdende vaststelling van het statuut van het tijdelijk personeel, uit zijn ambt zou worden afgezet; dat het college der diensthoofden op 26 juli 1954 de afzetting voorstelde; dat verzoeker beroep instelde bij de departementale raad van beroep; dat hij in een nota dd. 25 Augustus 1954 de beoordeling der feiten, door zijn oversten gedaan, betwistte en liet gelden dat hij niet in kennis was gesteld van bovenvermelde verslagen, zodat hij niet in staat was zich behoorlijk te verdedigen wanneer hij op 3 juli 1954 werd ondervraagd; dat hij bovendien inriep dat hij niet in kennis werd gesteld van het voorstel van de afzetting dd. 6 juli 1954; dat op 19 oktober 1954, na het verslag van de griffier-verslaggever te hebben gehoord, de raad van beroep de inhouding van wedde tot beloop van 1/5 per dag over een tijdperk van 15 dagen voorstelde; dat op 16 november 1954 de directeur-generaal van het burgerlijk en werkliedenpersoneel bij een nota tot de Minister van Landsverdediging gericht, na de tegen verzoeker weerhouden dienstfouten alsook het door de raad van beroep uitgebracht advies beoordeeld te hebben, met deze woorden besloot: «Gelet op het feit dat uit de vorenstaande beschouwingen duidelijk blijkt dat de verwijdering van betrokkene zich opdringt, stel ik de Minister voor niet in te stemmen met het advies van de departementale raad van beroep en D'Helft bij tuchtmaatregel af te zetten», dat daarop de bestreden beslissing werd genomen die steunt op de considerans dat «D'Helft tijdelijk conducteur bij de militaire bouwwerken, ernstig aan zijn beroepsplichten te kort is gekomen en dat zijn verwijdering uit de dienst zich opdringt»;

Overwegende dat de tegenpartij laat gelden dat het beroep niet ontvankelijk is daar het in strijd met artikel 2 van het besluit van de Regent dd. 23 augustus 1948, tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, geen uiteenzetting der middelen bevat;

Overwegende dat het verzoekschrift verwijst naar «het verslag dd. 25 augustus 1954 welke alle feiten aanhaalt en de verweermiddelen vervat»; dat uit het overgelegd stuk blijkt dat verzoeker hoofdzakelijk de beoordeling van de toedracht der feiten door zijn oversten betwistte en de schending van zijn verdedigingsrecht inriep; dat derhalve het middel van de tegenpartij niet weerhouden kan worden;

Overwegende dat, wat de toedracht der feiten betreft, de Raad van State zich niet in de plaats kan stellen van de overheid die bevoegd is om de tuchtmaatregel op te leggen; dat, wat de schending van het verdedigingsrecht betreft, verzoeker niet voorhoudt dat dit recht gekrenkt zou zijn geweest wanneer over zijn zaak door de raad van beroep werd geadviseerd; dat derhalve het beroep van verzoeker niet is gegrond;

Overwegende dat de tussenkommende partij optreedt in haar hoedanigheid van bijzitter van de raad van beroep van het Ministerie van Landsverdediging; dat de tussenkommende partij ontvankelijk is in zoverre zij steunt

op de schending van een prerogatief eigen aan deze hoedanigheid;

Overwegende dat de tussenkommende partij laat gelden dat de raad van beroep «onwetend is gebleven van het vertrouwelijk verslag dat dhr De Groot heeft opgesteld ingevolge de feiten ten laste gelegd van D'Helft Raymond en van het bijkomend verslag opgesteld door de directeur-generaal, na de beëindiging van de beroepsprocedure»; dat zij ook inroept dat in strijd met artikel 94 van het statuut van het Rijkspersoneel de bestreden beslissing de motieven niet aangeeft waarom het advies van de raad van beroep niet wordt gevolgd;

Overwegende dat niet blijkt, dat het verslag van De Groot niet in de bundel berustte wanneer deze aan de raad van beroep werd overgelegd; dat in zijn verslag voor deze raad op 12 oktober 1954 uitgebracht, de griffier-verslaggever naar dit verslag verwijst; dat derhalve dit middel van de tussenkommende partij niet weerhouden kan worden;

Overwegende dat de nota van de directeur-generaal tot de Minister werd gericht nadat de raad van beroep zijn advies had gegeven; dat daardoor het prerogatief van de tussenkommende partij als lid van de raad van beroep niet werd gekrenkt; dat de tussenkommende partij evenmin van het bij de wet vereiste belang laat blijken wanneer hij het gebrek aan motivering van de bestreden beslissing inroept,

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 750 fr., wegens kosten, valt ten laste van verzoeker.

Artikel 3. — De tussenkommende partij is verworpen.

Artikel 4. — De betaling van het recht van 400 fr., wegens kosten, valt ten laste van de tussenkommende partij.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8 juni 1956.

Voorzitter : M. Hallemans.

Raadsheren : M.M. Dellois en Van der Haegen.

Openbaar Ministerie : M. Smets.

Advocaten : Mrs Rogival, Claus en Verougstraete.

Arbeidsongeval. — Leden van het korps burgerlijke bescherming. — Toepasselijkheid van de wetten op de arbeidsongevallen.

Naar luid van artikel 32 van het K.B. van 11 maart 1954, houdende statuut van het korps burgerlijke bescherming, geniet het personeel van dit korps dezelfde voordelen als bepaald bij de wet, betreffende de vergoeding der uit arbeidsongevallen voortvloeiende schade. Krachtens deze bepaling worden de leden van bedoeld personeel, wat betreft de voorwaarden en de bepaling der vergoeding van hun «arbeidsongevallen» statutair in dezelfde rechtstoestand geplaatst als de slachtoffers van eigenlijke arbeidsongevallen; binnen de door de wetten omtrent de vergoeding van de uit arbeidsongevallen voortvloeiende schade gestelde perken, zijn hun de hun krachtens het gemene recht toekomende vorderingen ontegensprekend en binnen deze perken vervangen door vorderingen tot forfaitaire vergoedingen, zoals bepaald bij meergemelde wetten.

O. M. en Teirlinck b. p. t/Baeyens en Belgische Staat (Ministerie van Binnenlandse Zaken).

Overwegende dat de betichting bewezen is bevonden bij het onderzoek voor het Hof gedaan;

Overwegende dat Bayens geen aangestelde was van de Belgische Staat;

Overwegende dat Bayens, zoals dan ook het slachtoffer Teirlinck, een lid was van het korps burgerlijke bescherming; dat het ongeval in de loop en tijdens het feit van een oefening van gezegd korps is gebeurd; dat Bayens, en hetzelfde geldt voor Teirlinck, als lid van dit korps niet in een contractuele maar in een wettelijke en reglementaire toestand verkeerde;

Overwegende dat Teirlinck, slachtoffer van een onvrijwillig wanbedrijf, zich burgerlijke partij heeft gesteld, zo tegen Bayens als tegen de Belgische Staat, dewelke Teirlinck voor de aansteller van Bayens houdt en wel, ten einde, bij toepassing van artikels 1382 en 1384 alinea's 1 en 3 van het Burgerlijk Wetboek, volledige schadeloosstelling te bekomen;

Overwegende dat naar luid van artikel 32 van het Koninklijk Besluit van 11 maart 1954, houdende statuut van het korps burgerlijke bescherming, het personeel van dit korps dezelfde voordelen geniet als bepaald bij de wet betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen;

Overwegende dat krachtens deze wetsbepaling de leden van bewust personeel, wat betreft de voorwaarden en de bepaling der vergoeding van hun « arbeidsongevallen » statutair in dezelfde rechtstoestand werden geplaatst als de slachtoffers van eigenlijke arbeidsongevallen; dat hun, binnen de door de wetten over de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen omschreven perken, de hun, volgens het gemeen recht toebehorende burgerlijke vorderingen ontzegd zijn en binnen deze perken vervangen werden door vorderingen tot forfaitaire vergoedingen zoals voorzien en bepaald bij meergemelde wetten; dat het Teirlinck, terwijl hij statutair het voordeel geniet van het forfaitaire vergoedingsstelsel, niet meer vrijstaat het voordeel van dit stelsel naar wens af te wijzen, waar de toepassing van het gemeen recht voor hem voordeliger blijkt, om liever met het gemeen recht voordeel te doen;

Overwegende, wat de Belgische Staat inzonderheid betreft, dat, zoals reeds aangestipt, deze geen aansteller was van Bayens.

NOOT: Men vergelijkte o.a. *Monballiu*, De Arbeidsongevallenwet en de Tijdelijke Bedienden van Staat, Provincie en Gemeente, R.W. 1955/56, 730 v.; *F. Meyers*, De Arbeidsongevallen in de openbare diensten, R.W. 1955/56 1606 v.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig "Weekblad"

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 11 juni 1956.

Voorzitter: M. Maraite.

Raadsheren: MM. Verougstraete en Van Hove.

Advocaat-Generaal: M. Stevigny.

Advocaten: Mrs Moors, De Munter en Van Ommeslaeghe.

1. **Natuurlijk kind.** — In de artikelen 340b en 340c B.V. bedoelde vorderingen. — Niet voor begroting vatbaar. — Beroep steeds ontvankelijk.
2. **Natuurlijk kind.** — In de artikelen 340b en 340c B.W. bedoelde vorderingen. — Een en dezelfde oorzaak. — Vatbaarheid voor beroep.
3. **Onrechtmatige daad.** — Schade door verschillende personen ondergaan. — Een en dezelfde titel. — Vatbaarheid voor beroep.

1. *De vorderingen tot onderhoudspensioen voor het kind (art. 340b B.W.) en tot betaling van kraamkosten en kosten van onderhoud gedurende de vier weken aan de moeder (340b B.W.), zijn niet voor begroting vatbaar, daar zij verband houden met de staat van de personen, en daarop gevolgen hebben. Derhalve zijn ze steeds vatbaar voor beroep.*
2. *De wetgever heeft de beide rechtsvorderingen (art. 340b en art. 340c) zodanig aan elkander verbonden, dat zij dienen beschouwd te worden als aan hetzelfde lot onderworpen op alle gebied, o.m. wat de aanleg betreft. Het onderscheiden van deze vorderingen met het oog op de aanleg en de vatbaarheid voor beroep, zou strijdig zijn met de wil van de wetgever, die de vorderingen op gebied van bevoegdheid en op gebied van procedure totaal heeft vermengd (art. 340f).*
3. *Zelfs wanneer men zou aannemen dat die vorderingen wel voor begroting zouden vatbaar zijn, moet aangenomen worden dat zij steunen op dezelfde titel: de buitenechtelijke verwekking van een kind is een ondeelbaar feit, gemeenschappelijke oorzaak van die verschillende vorderingen.*
4. *De stelling, dat ter zake van vordering tot schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, als eigen « oorzaak » de aan de eiser toegebrachte schade dient beschouwd te worden, dient verworpen te worden, daar zij enerzijds aan de term « titel » waarvan sprake in art. 25 der bevoegdheidswet een andere zin geeft dan aan « oorzaak » waarvan sprake in artikel 23, en anderzijds, waar de titel bestaat in het contract of rechtsfeit dat aan de vordering ten grondslag ligt, de toegebrachte schade niet de oorzaak noch een element daarvan van de vordering uitmaakt, doch enkel een voorwaarde tot de gegrondheid ervan, net zoals bij vorderingen uit overeenkomst.*

Van den Berghe t/ Van Lierde.

Nopens de ontvankelijkheid van het beroep:

Overwegende dat bij dezelfde dagvaarding twee vorderingen werden ingesteld, deze tot onderhoudspensioen ingesteld door appellante in haar hoedanigheid van wettelijke beheerster over de goederen van haar natuurlijk kind, en deze tot betaling van kraamkosten en kosten van onderhoud gedurende de vier weken volgend op de bevalling, ingesteld door appellante in persoonlijke naam;

Overwegende dat gemelde vorderingen gerangschikt moeten worden onder deze die niet voor begroting vatbaar zijn en waarin derhalve het vonnis steeds in

eerste aanleg wordt gewezen (artikel 36 wet op de bevoegdheid);

Overwegende immers, dat zonder over een geschil van staat te dragen, gezegde vorderingen toch tot gevolgen leiden die met de staat der personen verband hebben; dat dit klaarblijkelijk is voor de vordering van het kind, vermits het vonnis dat uit kracht van artikel 340b de verweerder tot het betalen van onderhoudskosten veroordeelt, dezelfde gevolgen heeft als de erkenning wat betreft de beletselen om te huwen; dat, alhoewel dit gevolg door de wet enkel aan het vonnis over de vordering van het kind wordt gehecht, het nochtans niet mogelijk is op dat gebied de vordering van de moeder van deze van het kind af te scheiden; dat het vermoedelijk vaderschap in feite zowel uit het toewijzen van de vordering van de moeder als uit het toewijzen van de vordering van het kind blijkt, en dat dit vermoedelijk vaderschap aan beide acties een karakter geeft dat ze aan de begroting onttrekt;

Overwegende bovendien dat de wetgever beide rechtsvorderingen zodanig aan elkander gebonden heeft dat hij duidelijk zijn wil heeft laten kennen ze op alle gebied, ook dit van de aanleg aan hetzelfde lot te onderwerpen; dat dit vooral blijkt uit artikel 340f dat en op gebied van bevoegdheid en op gebied van procedure in eerste aanleg en in beroep beide vorderingen totaal vermengt; dat de wetgever blijkbaar niet gewild heeft dat deze twee vorderingen, welke op dezelfde grondslag steunen, volgens verschillende regels behandeld zouden worden, deze verscheidenheid van behandeling kunnende tot tegenstrijdige beslissingen aanleiding geven; dat het afscheiden van de twee vorderingen onder oogpunt van vatbaarheid voor beroep, met deze wil van de wetgever strijdig zou zijn en dat bijgevolg, waar de vordering van het kind in elk geval voor beroep vatbaar is, hetzelfde voor de vordering van de moeder dient aangenomen te worden;

Overwegende ten slotte dat, indien de stelling van de niet begrootbaarheid van bewuste vorderingen verworpen wordt, de rechtsvordering van appellante handelende in eigen naam, hoewel het bedrag van de laatste aanleg niet bereikend, toch voor beroep vatbaar zou zijn, krachtens het principe dat wanneer verscheidene eisers krachtens eenzelfde titel tegen een verweerder optreden, het totaal gevorderd bedrag de aanleg bepaalt (artikel 25 wet op de bevoegdheid);

Overwegende dat in de onderhavige zaak, zo voor appellante handelende als wettelijke beheerster als voor appellante handelende in eigen naam, de titel van de vordering dezelfde is; dat artikel 340f, laatste lid, uitdrukkelijk zegt dat beide vorderingen op dezelfde grondslag steunen; dat de bewijsmiddelen en excepties, zoals ze door de wet werden ingericht, voor beide vorderingen identiek zijn, en dat het feit welk door de ene bewezen en door de andere bestreden wordt, dezelfde is, t.w. de buitenechtelijke verwekking van het kind (Verbreking, 24 maart 1938, Pas. 109); dat dit enig en onscheidbaar feit de werkelijke grondslag en dus de titel van beide vorderingen uitmaakt.

(In tegenovergestelde zin een belangrijk deel van de rechtspraak, voor de opgave waarvan verwezen wordt naar het advies van advocaat-generaal Matthijs, voorafgaande een arrest van het Hof te Gent dd. 1 juli 1953, R.W. 1953-1954, kol. 1150. In de zin van de huidige beslissing : Gent, 1e Kamer, 23 april en 18 juni 1953, R.W. 1954-1955, kol. 350 en 354; Brussel, 14 oktober 1927, Pas. 1928, II, 40; 4 juli 1933, J. T. 1933, 495; 7 oktober 1935, J. T. 1936, 101; Luik, 7 maart 1923, P.P.

1924, 553; 1 april 1938, J. T. 1938, 390; 4 december 1952, Pas. 1953, II, 48; vergelijk De Page, I, n° 1200);

Overwegende weliswaar dat doorgaans wordt voorgehouden dat, wanneer een vordering haar oorsprong vindt in een delict of quasi-delict, de titel van de eiser buiten bewust feit, ook de aan eiser toegebrachte schade begrijpt (Zie : Rép. prat., V°, Compétence en mat. civ., n° 1045 v., alsook de rechtspraak aangehaald in Waleffe, V°, Compétence rubr. pluralité de demandeurs; vooral te raadplegen Verbr., 8 maart 1906, Pas. 159, en Verbr., 2 december 1900, Pas. 1910, 25); dat, waar de schade een element uitmaakt dat aan ieder rechthebbende persoonlijk is, er in geval van delict of quasi-delict, waarbij verscheidene personen benadeeld werden, zoveel titels als benadeelde personen bestaan; dat b.v. de schadevorderingen, gezamenlijk ingesteld door de weduwe en de kinderen van het slachtoffer van een dodelijk ongeval (en zelfs de twee vorderingen door één van hen ingesteld de ene ex haerede en de andere in persoonlijke naam) op verschillende titels berusten, met het gevolg dat deze verscheidene vorderingen onder het oogpunt van de vatbaarheid voor beroep afzonderlijk dienen beoordeeld en dienvolgens tot tegenstrijdige beslissingen aanleiding kunnen geven; dat waar in deze stelling, de titel van appellante handelende in eigen naam de door haar geleden schade zou begrijpen, deze titel een bestanddeel zou bevatten dat aan de titel van het kind vreemd is, met het gevolg dat, bij gebrek aan cumulatie der gevorderde bedragen ten aanzien van de aanleg, er mogelijkheid zou bestaan dat tegenover de vrouw en tegenover het kind, dezelfde verweerder, bij twee definitieve in hetzelfde proces gewezen beslissingen, de ene maal als de gepresumeerde vader zou moeten aangezien worden en de andere maal niet;

Overwegende dat voormelde stelling aan de « titel » waarvan spraak in artikel 25 van de wet op de bevoegdheid een andere zin geeft dan aan de « oorzaak » waarvan spraak in artikel 23; dat zulks nochtans strijdig is met de bedoeling van de wetgever (zie : uittreksel uit het verslag Thonissen in Pasinomie 1876, blz. 136; De Pape, Compétence civile, D. I, blz. 202, n° 41); dat voormelde stelling bovendien tot een gevolg leidt dat regelrecht in strijd is met het doel dat door artikel 25 van de wet op de bevoegdheid beoogd werd, t.w. het vermijden van tegenstrijdige beslissingen in zaken die, hoewel tussen verschillende partijen bewogen, toch een en hetzelfde twistpunt aan het oordeel van de rechter onderwerpen;

Overwegende dat voormelde stelling hierop steunt dat zonder schade in hoofde van de aanlegger deze laatste geen rechtsvordering op het delict of quasi-delict gronden kan; maar dat dit geen reden is om de schade als een element van de titel van de rechtsvordering te beschouwen; dat de titel bestaat in het contract of juridisch feit dat ten grondslag van de vordering ligt (Verbr., 17 juli 1919, Pas. 188); dat een contract, op zichzelf zonder een grief in hoofde van de eisende partij en dus zonder enig schadebegrip, geen aanleiding tot een gerechtelijke actie geven kan; dat hierom deze schade nooit, benevens het contract, als een element van de titel van de rechtsvordering aangezien werd; dat zij alleen een voorwaarde van gegrondheid van de rechtsvordering uitmaakt; dat op dezelfde wijze de schade spruitend uit het delict of quasi-delict, een voorwaarde van gegrondheid van de rechtsvordering is, en niet met de titel dezer vordering mag worden verward (zie : advies van procureur-generaal Leclercq, voorafgaande Verbr., 17 november 1927, Pas. 1928, I, blz. 16);

Ten gronde :

en Overwegende dat, behalve wat de kosten aangaat, geïntimeerde niet tot de hervorming van het bestreden vonnis besluit, dat de hervorming alleen gevraagd wordt door de appellante, die de toekenning de plano van de eisen nastreeft, op grond van een zgz. geschreven bekentenis van geïntimeerde;

Overwegende dat deze zgz. bekentenis er in werkelijkheid gene is; dat geïntimeerde wel tijdens het strafrechtelijk onderzoek, antwoordende op een strikvraag hem door een rijkswachter gesteld, een tamelijk compromiterend antwoord gegeven heeft, dat hij in het inlichtingsboek van de rijkswachter heeft ondertekend; maar dat, zelfs indien dit inlichtingsblad voorgebracht was, en volledig met de meldingen van het proces-verbaal bleek overeen te stemmen, bewuste verklaring, bij gebrek aan duidelijkheid, niet als een erkenning in de zin van artikel 340b, 1°, B.W. zou kunnen doorgaan;

Overwegende dat het niet toegelaten is, zoals appellante het in feite doet, deze verklaring te behandelen als een begin van schriftelijke bewijs belicht en aangevuld door de andere elementen van het strafdossier; dat de erkenning voorzien door artikel 340b, 1°, B.W. op zichzelf volledig moet zijn;

Overwegende ten slotte, dat waar geen enkel der tijdens het strafrechtelijk onderzoek gehoorde getuigen het bestaan van geslachtsomgang tussen partijen kunnen bevestigen, appellante volledig ten onrechte in dit strafonderzoek het bewijs ziet van de « geregelde en algemeen bekende aard » van de kwestieuze gemeenschap;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;
Gehoord de heer advocaat-generaal Stevigny in zijn eensluidend advies;

alle andere besluiten verwerpend;

Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond;
Bevestigt het bestreden vonnis,

Verstaat dat het tegenbewijs waartoe geïntimeerde toegelaten wordt ook dragen mag op de omstandigheden voorzien in artikel 340d B.W., nl. de gemeenschap van de moeder met een andere man gedurende het wettelijk tijdperk der bevruchting, of haar bekend slecht levensgedrag;

Veroordeelt appellante tot de kosten van de aanleg;

Zendt de zaak terug naar de eerste rechter tot verdere behandeling.

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van Mr Dubois, pleitbezorger, die ter rechtszitting van heden bevestigt het grootste derzelfde te hebben voorgeschoten.

NOOT. 1. Ter zake van de vorderingen tot onderhoud van een natuurlijk kind, en tot betaling van kraamkosten en onderhoud gedurende vier weken aan de moeder ervan door de vermoedelijke vader, is de rechtspraak blijkbaar op zoek naar een deugdelijke grond, om deze beide vorderingen in dezelfde mate vatbaar te verklaren voor beroep. Het Hof van Beroep te Gent had reeds in arresten van 23 april 1955 en 18 juni 1955 (R.W. 1955-1956, kol. 350 en 354, met noot F. Baut), vooropgesteld dat beide vorderingen dezelfde complexe oorzaak hadden, zodat hun bedragen dienden samengeteld te worden voor het bepalen van de aanleg.

Het bovenstaande arrest brengt een nieuw argument naar voor, met enigszins verschillend gevolg: de

beide vorderingen worden *steeds* in eerste aanleg beslecht, daar zij niet vatbaar zijn voor begroting, als hebbende nl. gevolgen voor de staat der personen. Waar het dus volgens de aangehaalde rechtspraak theoretisch mogelijk is, dat geen van beide vorderingen vatbaar zou zijn voor beroep, wanneer zij nl. samengesteld, de 25.000 frank niet overschrijden, dan zijn zij in de stelling van bovenstaand arrest in elk geval voor beroep vatbaar.

Op te merken valt, dat meestal die opvatting verworpen wordt, om reden dat de vonnissen betreffende artikelen 340b en 340c B.W. geen opsomming vaststellen (aldus De Page, I, n° 1200, blz. 1193).

2. Hier weze verwezen naar de uiteenzetting van De Page, I, 1200, blz. 1193, welke voorhoudt dat inderdaad de beide vorderingen afgescheiden worden om tegenstrijdige beslissingen te vermijden. Deze auteur laat echter opmerken, dat, wanneer geen van beide vorderingen het bedrag van de laatste aanleg zou overschrijden, en dus het gevaar van tegenstrijdige beslissingen niet aanwezig is, ze *beide* in laatste aanleg zouden gevonnist zijn.

3. Hier weze verwezen naar de noot onder Gent, 23 april 1955, R.W. 1955-1956, kol. 350 en volg.)

4. Ter gelegenheid van de vorderingen, gesteund op de artikelen 340b en 340c B.W., waarover het Hof het bovenstaande arrest te beslissen had, worden *in fine* enkele beschouwingen gegeven betreffende de oorzaak van de vorderingen spruitend uit onrechtmatige daad.

Het Hof keert zich tegen de stelling, overigens vrij algemeen door rechtspraak en rechtsleer aanvaard, dat de « oorzaak » of « titel » van de vorderingen uit onrechtmatige daad specifiek bestaat in de *schade* door deze onrechtmatige daad aan de eiser of de eisers toegebracht. Het Hof schijnt hier, zonder dit expliciet te zeggen te willen vooropstellen, dat niet de schade als de oorzaak of de titel van de vordering moet beschouwd worden, doch wel de onrechtmatige daad (= het rechtsfeit) zelf.

Vooreerst weze hierbij opgemerkt, dat deze motivering o.i. in het algemeen niet dienend is terzake van de vorderingen uit artikelen 340b en 340c B.W., welker rechtsgrond niet is een onrechtmatige daad, of de daaruit voortspruitende schade, doch wel een uitdrukkelijke wetsbepaling (vgl. o.m. De Page, I, n° 1198, blz. 1188, en n° 1200, blz. 1192).

Doch bovendien is de opvatting, door het bovenstaande arrest verdedigd, terzake van vorderingen, uit onrechtmatige daad, minstens geheel nieuw, en gaat zij in tegen de vaststaande rechtspraak en rechtsleer terzake (zie o.m. Verbr., 9 juli 1942, Pas. 1942, I, 168; Gent. 21 mei 1951, R.W. 1951-1952, kol. 1070). Deze rechtspraak wordt trouwens nog zonder enig voorbehoud gevolgd door een arrest van dezelfde kamer van het Hof van Beroep te Gent, van 28 februari 1956 (R.W. 1955-1956, kol. 1522), waarin uitdrukkelijk te lezen staat: « ... dat op het stuk van quasi-delicten de oorzaak in de schade bestaat, welke aan iemand door een onrechtmatige daad toegebracht werd ».

Hoewel dus zeker voorbehoud moet gemaakt worden omtrent de door het bovenstaande arrest aangevaarde stelling, vooral daar ter zake van rechtspleging de rechtszekerheid zeker even belangrijk is als de objectieve onaanvechtbaarheid van de gegeven oplossing, zijn de argumenten door het Hof tot staving van zijn mening aangehaald, niet zonder meer te verwaarlozen. Wel lijkt het ons ietwat overdreven te beweren, dat in de gangbare oplossing aan de « titel » in artikel 25 der bevoegdheidswet een andere betekenis zou gegeven worden dan aan de « oorzaak » in artikel 23.

dezer weet (zie hieromtrent o.m. noot J.M. onder Gent, 4 december 1950, R.W. 1950-1951, kol. 837).

De vergelijking met het contractenrecht, en het begrip «oorzaak» bij vorderingen uit overeenkomst, gaat o.i. evenmin helemaal op, al was het maar omdat uit overeenkomsten in de eerste plaats vorderingen tot uitvoering ervan voortspruiten, en niet alleen vorderingen tot schadeloosstelling, zodat het begrip schade daar lang niet altijd aanwezig is.

Doch anderzijds is het wel zo, dat men aan de bedoeling van art. 24 (en 23) der bevoegdheidswet slechts recht laat wedervaren, wanneer men het aanwendt om zoveel mogelijk tegenstrijdige beslissingen te vermijden in zaken die toch alle deel uitmaken van eenzelfde geschil.

Hoe dan ook, men ziet met belangstelling uit naar de verdere evolutie van de rechtspraak ter zake, nl. in verband met schadeloosstelling uit onrechtmatige daad. Mocht de rechtspraak van het Hof van Beroep te Gent verder evolueren (en gevestigd worden) in de zin die aangeduid wordt in de laatste motieven van het hierbovenstaand arrest, en mocht die rechtspraak dan eventueel gevolgd worden door de andere Hoven van Beroep en het Hof van Verbreking, dan zou praktisch de inhoud van de begrippen «oorzaak» en «titel» uit de artikelen 23 en 25 der bevoegdheidswet gelijk gesteld worden met de inhoud van het begrip «feit dat aan de oorspronkelijke vordering ten grondslag ligt» uit artikel 37 der bevoegdheidswet (wet 15 maart 1932, artikel 8).

Vgl. in dit verband noot F. B. onder Gent, 28 februari 1956, R.W. 1955-1956, kol. 1529, 3, kol. 1527-1529, met verwijzingen. Dit ware een bewijs te meer dat ook het procesrecht kan gewijzigd worden onder invloed van nieuwe opvattingen, en dat op dezelfde wetsbepalingen mettertijd andere oplossingen kunnen gegrondvest worden. Zover is het natuurlijk nog niet: in feite wordt het probleem maar terloops aangeraakt in bovenstaand arrest.

Intussen mag er wel de aandacht op gevestigd worden dat ten aanzien van het procesrecht, formeel recht, vooral *rechtszekerheid* gewenst is; zodat men slechts kan hopen, dat, mocht het blijken dat de rechtspraak hier een nieuwe richting uitgaat, zo spoedig mogelijk omtrent het besproken probleem stelling zou gekozen worden door het Hof van Verbreking.

F. B.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

12e Kamer. — 8 oktober 1955.

Alleenprekend rechter: M. Acheroy.

O.M.: M. Dumont.

Advocaten: Mrs Van Glabeke en De Vis.

Gemeente. — Aansprakelijkheid voor de slechte toestand van een weg. — Mede-aansprakelijkheid van het slachtoffer.

Voetganger gevallen ten gevolge van een inzakking van het voetpad.

De gemeente is verantwoordelijk, ten eerste omdat zij de verplichting heeft te waken over de veiligheid en de gemakkelijke bruikbaarheid van de straten en de pleinen en zij in gebreke is gebleven aan deze verplichting te voldoen (decreten van 14 december 1789 en van 16-25 augustus 1790, artikel 3); ten

tweede omdat de bewaking over de straat aan de gemeente is toevertrouwd en zij een gebrekkige toestand heeft laten bestaan (artikel 1384, lid 1, B.W.).

Daar het slachtoffer echter onoplettend is geweest en dientengevolge de toch goed zichtbare inzakking niet heeft gezien, moet het de helft van de verantwoordelijkheid dragen.

Gemeente Ternat t/ N.M.B.S.

Gezien, in regelmatige vorm voorgebracht:

1) het vonnis, waartegen beroep, op tegenspraak tussen partijeën, op 20 juli 1954, door de Vrederechtbank van het kanton Asse uitgesproken vonnis, waarvan geen akte van betekening werd voorgebracht;

.....

Overwegende dat het beroep regelmatig naar de vorm is; dat zijn ontvankelijkheid overigens niet betwist wordt;

Overwegende dat de eis er toe strekte appellant te doen veroordelen tot de betaling van 2.190 frank, als schadevergoeding ten gevolge van een ongeval, overkomen te Ternat, op 23 mei 1953, en waarvan Borremans Pauline het slachtoffer was;

Overwegende dat deze laatste en haar echtgenoot, bij akte van 26 juni 1953, de N.M.B.S. in hun plaats gesteld hebben in al de rechten, middelen en vorderingen welke zij bezaten tegen derden uit hoofde van bedoeld ongeval;

Overwegende dat uit het strafvooronderzoek, dat zonder gevolg geklasseerd werd, blijkt, dat Borremans Pauline, wonende te Sint-Katharina Lombeek, op 23 mei 1953, rond 16 uur, tot bij haar broeder, Bodegemstraat, te Ternat, ging;

Dat zij op het voetpad van de markt te Ternat in een inzakking van een 15-tal centimeter stapte en daartengevolge ten val kwam met de rechterschouder op een hoger uitstekende rooster, waarbij haar schoudergewricht ontwricht en gebroken werd;

Overwegende dat deze feiten bewezen zijn door de verklaring van twee arbeiders, die op het ogenblik van het ongeval bezig waren de kiosk te plaatsen te Ternat-Markt;

Dat een van deze getuigen erbij voegde dat deze inzakking reeds al geruime tijd bestond en dat hij enige dagen na de feiten opdracht kreeg de inzakking, waarvan gewag, aan te vullen, waartoe hij overgegaan is;

Dat de getuigen insgelijks verklaard hebben dat geen voorafgaandelijke matregelen genomen werden ten einde aan de weggebruikers te laten kennen dat er gevaar bestond, namelijk dat geen tekens geplaatst werden;

Overwegende dat de burgemeester van Ternat verklaard heeft dat het trottoir in kwestie op gemeentegrond berust;

Overwegende dat de gemeentebesturen de verplichting hebben, krachtens de voorschriften van de decreten van 14 december 1789 en 16-24 augustus 1790, te waken over — en te zorgen voor — al wat betreft de veiligheid en de gemakkelijke bruikbaarheid van de straten en openbare wegen en plaatsen;

Dat het bewezen is door de hierbovengemelde beschouwingen dat appellante in gebreke is gebleven aan deze verplichting te voldoen, des te meer dat deze inzinking al reeds geruime tijd voorkwam;

Overwegende dat de fout, die het gemeentebestuur van Ternat, en de burgemeester van Ternat — orgaan

van de gemeente Ternat — begaan hebben, een van de oorzaken van het ongeval is;

Dat de gemeente daarom verantwoordelijk is;

Overwegende dat zij ook verantwoordelijk is omdat de bewaking over de straat haar toevertrouwd werd en dat zij deze gebrekkige toestand heeft laten bestaan (artikel 1384, alinea 1, B.W.; zie Brussel, 19 mei 1954, J.T., 606, en Van Put, Rechtsk. Tijdschrift 1954, blz. 253);

Overwegende dat het slachtoffer een deel van de verantwoordelijkheid draagt, vermits het onoplettend was en deze inzakkings, die toch goed zichtbaar was, niet gezien heeft;

Overwegende dat beide fouten de oorzaken van het ongeval waren; dat er reden bestaat de verantwoordelijkheid in twee te verdelen;

Overwegende dat er geen aanleiding is appellant toe te laten het bewijs te leveren van de verschillende feiten die zij in haar conclusiën opsomt; dat inderdaad deze feiten reeds gelogenstraft worden door de elementen der zaak;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak, in hoger beroep;

Gehoord de heer Marneffe, in zijn eensluidend advies in openbare zitting gegeven;

Alle andere of tegenstrijdige conclusiën als ongegrond verworpend;

Ontvangt het beroep; verklaart het gedeeltelijk gegrond; vernietigt het bestreden vonnis; opnieuw rechtdoende:

Verklaart iedere partij verantwoordelijk voor het ongeval ten belope van de helft; dientengevolge veroordeelt appellante de som van 1.095 frank aan geïntimeerde te betalen; veroordeelt ze tot de gerechtelijke interesten;

Veroordeelt appellante tot de drie vierden der kosten van beide aanleggen en geïntimeerde tot één vierde dezer kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

13 januari 1956.

Voorzitter: M. Frère.

Rechters: M.M. Winants en Schiepers.

Advocaten: Mrs. Geukens en Stas.

Vervoerovereenkomst. — N.M.B.S. Eis, door familieleden van het slachtoffer in hun persoonlijke naam ingesteld, is ongegrond.

Door familieleden van het slachtoffer (reiziger) ingestelde eis, niet in hun hoedanigheid van rechtsopvolgers van het slachtoffer, doch in hun persoonlijke naam, tot vergoeding, niet van door het slachtoffer geleden schade, maar van de door hen persoonlijk geleden schade.

Voor zover deze eis gegrond is op de contractuele verantwoordelijkheid van de N.M.B.S. moet hij worden afgewezen, daar deze tegenover hen persoonlijk geen verbintenissen heeft aangegaan.

Bernkens en cs. t/ N.M.B.S.

Overwegende dat de eis strekt tot vergoeding der schade, geleden tengevolge van een ongeval, waarbij

de genaamde Bernkens Trinette, dochter van de eerste twee aanleggers en zuster van de derde aanlegger en van de twee minderjarigen, vertegenwoordigd door eerste aanleg — op 13 mei 1953, te Alt-Hoeselt, om het leven gekomen is;

Overwegende dat uit het afschrift van de strafrechtelijke bundel blijkt:

1) dat het slachtoffer door de openstaande deur uit de trein, die het station binnenreed, gevallen is tussen de spoorstaven en de kaai en op slag gedood werd;

2) dat de deuren van de trein, waaruit het slachtoffer is gevallen, schuifdeuren zijn, die dichtblijven onder de druk van geperste lucht;

— dat het wegnemen van de druk door tussenkomst van het treinpersoneel geschiedt; dat de deuren toe blijven nadat de druk der geperste lucht opgehouden heeft, doch dan zonder moeite door de reizigers kunnen geopend worden; dat nochtans, niettegenstaande de druk van de geperste lucht, de deuren kunnen geopend worden door een krachtige inspanning en dan openblijven;

3) dat het mechanisme van open- en dichtgaan der schuifdeuren door de werking van geperste lucht niet defect was;

4) dat het niet bewezen is dat de druk der geperste lucht te vroeg, d.w.z. toen de trein nog reed, weggenomen werd;

5) dat het niet uitgemaakt is door wie de schuifdeuren geopend werden vóór de volledige stilstand van de trein;

Overwegende dat de eis, blijkens de besluiten van aanleggers, hoofdzakelijk op de contractuele verantwoordelijkheid van verweerster (artikel 4 van de wet van 25 augustus 1891) en, in bijkomende orde, op haar delictuele verantwoordelijkheid (artikel 1382 en volg. van het B. W.) gegrond is;

Betreffende de contractuele verantwoordelijkheid:

Overwegende dat de eis door de vader, de moeder, de broeder en de twee zusters ingesteld werd niet als rechtsopvolgers van het slachtoffer, doch in hun persoonlijke naam en vergoeding gevorderd wordt, niet van de door het slachtoffer geleden schade, maar van de persoonlijk door hen geleden schade; dat hieruit volgt dat hun eis moet afgewezen worden, voor zover hij gegrond is op de contractuele verantwoordelijkheid van verweerster, vermits deze tegenover hen persoonlijk geen verbintenissen aangegaan heeft (Fredericq, III, n° 464, blz. 679; De Page, II, 927, blz. 854, uitgave 1940, en Compl. au T. II, n° 926, blz. 216; Rev. crit. jur. b., 1951, 1e trim., blz. 21 en volg.); dat de rechtbank bijgevolg niet moet uitmaken, welke de duur is van de verjaring van de door aanleggers ingestelde vordering.

(Op te merken dat de arresten van het Hof van Verbreking van 5 oktober 1953, Pas. blz. 321 en 328, en 4 maart 1894, Pas. blz. 132, aangehaald in De Page, VII, 2e bd., n° 1366, en door aanleggers tot staving van hun stelling ingeroepen, geen interpretatie inhouden van artikel 9 van de wet van 25 augustus 1891, daar zij betrekking hebben op ongevallen, gebeurd in 1887 en 1883 — arresten van 1893 — en in 1885 — arrest van 1894 — dus vóór het bestaan van de wet van 1891.)

Betreffende de delictuele verantwoordelijkheid:

Overwegende dat aanleggers niet bewijzen dat verweerster persoonlijk (artikelen 1382 en 1383) of haar aangestelden (artikel 1384, al. 3) een fout zouden begaan hebben, waardoor het ongeval veroorzaakt werd; dat zij evenmin bewijzen dat het veroorzaakt werd door een gebrek van de zaak, die zij onder haar bewaking had (artikel 1384, al. 1, in fine);

Gezien de artikelen 2, 30 tot 37 en 55 tot 59 van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd door de wet van 20 juli 1939;

Om deze redenen,

De Rechtbank, uitspraak doende op tegenspraak;
Wijst de eis van aanleggers af;
Verwijst hen in de kosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE KORTRIJK

26 oktober 1955.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Rommel.

O.M. : M. Christiaens.

Advocaat : Mr Bulckaert.

Strafvordering. — Proces-verbaal. — Bewijskracht. — Intrekking van een bekentenis.

Het proces-verbaal van een commissaris van politie bewijst tot tegenbewijs de door verbalisant gedane vaststellingen.

Indien het werkelijke bestaan van een bekentenis door de vaststelling van verbalisant bij proces-verbaal is vastgesteld tot tegenbewijs, kan de geloofwaardigheid van deze bekentenis worden betwist en wordt aldus aan de vrije beoordeling van de strafrechter overgelaten.

Ter zake kan deze bekentenis niet in aanmerking komen, daar zij immers naderhand is ingetrokken.

O.M. t/ Maes.

Als zaakvoerder van een p.v.b.a. de balans en de winst- en verliesrekening niet te hebben neergelegd binnen de 15 dagen na haar goedkeuring, bij de Griffie van de Rechtbank van Koophandel, van de zetelplaats van de vennootschap.

Overwegende dat verdachte ab initio aanvoert dat de betichting niet bewezen is om reden dat een van de voorwaarden niet is vervuld, nl. de aanvangsdatum — zijnde de neerlegging van de balans binnen de 15 dagen na de goedkeuring van de algemene vergadering nog niet verstreken;

Overwegende dat volgens verdachte geen balans werd opgemaakt — geen algemene vergadering werd gehouden en dienvolgens geen balans werd neergelegd;

Overwegende ter zaak dat het proces-verbaal dd. 5 november 1954 opgemaakt door de heer J. Vanden Eynde, eerstaanwezend commissaris met Rechterlijke Opdrachten, vermeldt, dat de balans van de p.v.b.a. Mineke Poes, afgesloten op 31 december 1953, niet werd neergelegd binnen de vijftien dagen na de jaarlijkse vergadering voorzien op de tweede maandag van april;

Dat het proces-verbaal geldt tot tegenbewijs van de vaststellingen door verbalisant gedaan; dat uit het proces-verbaal niet blijkt dat werd vastgesteld dat de algemene vergadering voorzien op de tweede maandag van april werd gehouden;

Overwegende dat bij opvolgend proces-verbaal van de heer politiecommissaris te Lauwe, dd. 7 december 1954, verdachte bekend heeft « de balans afgesloten op 31 december 1953 werd nochtans goedgekeurd in algemene vergadering, gehouden de tweede maandag der maand april 1954 — ik ben bereid de neerlegging te doen binnen de maand te rekenen van heden ».

Dat verdachte aanvoert dat hij zich verkeerd heeft

uitgedrukt en wellicht onjuist begrepen heeft, daar hij bij proces-verbaal n° 334 van 2 september 1955 (bundel 6451/55) het tegenovergestelde heeft voorgehouden;

Overwegende dat indien het werkelijk bestaan van de bekentenis door de vaststelling van verbalisant bij proces-verbaal dd. 7 december 1954 tot tegenbewijs werd vastgesteld — nochtans de geloofwaardigheid van deze bekentenis kan worden betwist en aldus aan de vrije beoordeling van de strafrechter wordt overgelaten (Verbreking, 13 maart 1952, Pas. 1952, I, 439);

Overwegende dat ter zaak deze bekentenis niet kan in aanmerking komen; dat zij immers naderhand werd ingetrokken;

Dat daarenboven het aan verbalisant mogelijk ware geweest vast te stellen indien een algemene vergadering werd gehouden;

Dat uit het gerechtelijk onderzoek niet werd bewezen dat de algemene vergadering van de tweede maandag van april 1954 of nadien werd gehouden; dat dienvolgens de termijn van vijftien dagen met verplichting voor de beheerder om de balans neer te leggen nog geen aanvang heeft genomen (A. P. R., V°, P.V.B.A. n° 267; R. D. P. B., V°, Sociétés coopératives, n° 44);

Om deze redenen,

Ontslaat Maes Raphaël van de vervolging zonder kosten.

Kosten ten laste van de Staat.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST.-NIKLAAS

17 januari 1956.

Voorzitter : M. Dirix.

Referendaris : M. Cloquet.

Kosteloos procederen. — Curator in een faillissement zonder activa.

De toelating om kosteloos te procederen kan worden toegestaan aan de curator in een faillissement, waarin geen activa aanwezig zijn.

In een spoedeisend geval kan die toelating door de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel worden verleend.

Faillissement De Kuyffer.

Gezien het verzoekschrift op 16 januari 1956 neergelegd door de curator van voormeld faillissement, Mr H. De Cuyper;

Overwegende dat het verzoekschrift ertoe strekt de gunst van de kosteloze rechtspleging aan de vertoner q.q. te horen verlenen, om een geding te kunnen instellen tegen de N.V. Bank van Brussel;

Overwegende dat de curator als dusdanig ontvanke-lijk is die gunst te vorderen (zie studie Grunzweig — Revue des Faillites 1935, blz. 225 en volg.);

Overwegende dat gezegde gunst door de Voorzitter van de Rechtbank mag verleend worden wanneer er dringendheid bestaat (artikel 18 wet van 29 juni 1929);

Overwegende dat het ten genoegen van recht spruit uit de verklaringen van de curator, dat er geen actief voorhanden is;

Overwegende dat er eveneens aanleiding bestaat om de kosteloosheid van de procedure toe te staan, luidens

artikel 1 van de wet van 26 december 1882, voor de verschillende bij dit artikel voorziene verrichtingen tot en met de sluiting, voor zover het geding tegen de Bank van Brussel aan de massa geen actief zou verschaffen;

Om deze redenen,

Gelet op de dringendheid,

Verlenen aan de heer Honoré De Cuyper, advocaat te Temse, in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement De Kuyffer, de kosteloosheid van de rechtspleging voor het instellen van een geding tegen de Bank van Brussel N.V. en voor al de door de wet van 26 december 1882 voorziene verrichtingen, tot en met de sluiting van het faillissement, voor zover het geding tegen de Bank van Brussel geen actief aan de massa bezorgt.

VREDEGERECHT TE BERINGEN

27 mei 1955.

Rechter : M. F. Vranken.

Advocaten : Mrs. Alberty en Van Coppenolle.

Burgerlijke rechtsvordering. — Instelling van meervoudige eis door een enkel exploit. — Ontvankelijkheid.

Een meervoudige eis mag door een en hetzelfde exploit ingesteld worden, indien de onderscheiden punten op hetzelfde goed betrekking hebben, dezelfde partijen aanbelangen en de belangen van de verweerder daardoor niet geschaad worden.

Geen enkele wetsbepaling verbiedt het instellen van een dergelijke eis door een enkele dagvaarding.

Crits t/ Beerten.

Overwegende dat de verweerder de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de vordering heeft betwist; dat, volgens hem, de rechtsvordering niet ontvankelijk is omdat zij in feite drie verschillende eisen tot voorwerp heeft, die met elkaar geen verband hebben en ieder afzonderlijk door drie verschillende exploitanten zouden moeten ingesteld worden;

Overwegende, wat de ontvankelijkheid betreft, dat door de dagvaarding aanhangig werd gemaakt een geschil nopens : 1°) een scheidingsmuur die niet op de grens van de eigendommen der partijen, doch wel op het eigendom van de eiser Crits zou gebouwd zijn en derhalve zou moeten afgebroken worden; 2°) een erf dienstbaarheid van doorgang en doorvaart, die door de verweerder wederrechtelijk zou gebruikt worden voor het vervoer, met mechanisch aangedreven voertuigen, hoewel dit uitdrukkelijk verboden was; 3°) het bevuilen van eisers eigendom door neerval van roet uit de schoorsteen van verweerder's bakkerij, waarop de eiser zich steunt om het verhogen van de schoorsteen en andere geschikte maatregelen alsmede schadevergoeding van de verweerder te eisen;

Overwegende dat deze driedubbele vordering, alhoewel ingeleid door een en hetzelfde exploit, als ontvankelijk voorkomt en wel om de volgende redenen :

- a) dat de drie onderscheiden punten van de vordering betrekking hebben op een en hetzelfde goed en zich bewegen tussen dezelfde partijen;
- b) dat een zeker verband tussen deze drie onder-

scheiden punten niet kan ontkend worden, vermits zij alle drie het volledig en ongestoord genot van eiser's eigendom op het oog hebben;

c) dat zij, op grond van artt. 2 of 3, 3° ? 4°, van de wet op de bevoegdheid, tot de bevoegdheid van de vrederechter behoren, en meer bepaald tot de territoriale bevoegdheid van het vrederecht van deze zetel, vermits het gaat om rechtsvorderingen betreffende een perceel dat gelegen is te Tessenderlo, gemeente waar ook de verweerder woonachtig is; dat in de dagvaarding het geding enkel op meer dan 2.000 frank geschat werd en de verweerder voor geen enkel van de drie punten een tegenschatting gedaan heeft;

d) dat het instellen van de vordering door een enkel exploit niet van aard is de belangen van de verweerder te schaden, doch integendeel het voordeel biedt de kosten van de rechtspleging te verminderen;

e) dat, moest men zelfs beweren dat hierdoor het exploit door een vormgebrek aangetast is, het exploit daarom nog niet nietig zou zijn, omdat het bewijs niet geleverd is dat de verweerder daardoor geschaad is (art. 173, K. B. 30 maart 1936);

Overwegende daarenboven dat geen enkele wetsbepaling het instellen van een meervoudige eis door een enkele dagvaarding verbiedt; dat integendeel, zoals blijkt uit art. 1346 B. W., het vormen van verschillende eisen door eenzelfde exploit voor de eiser soms verplichtend is;

Dat ook art. 23 van de wet op de bevoegdheid het geval voorziet en het instellen van meerdere eisen ten minste stilzwijgend toelaat, vermits, luidens dezelfde wetsbepaling, de verscheidene punten van een eis, die van verschillende oorzaken afhangen, naar gelang van hun eigen waarde in eerste of laatste aanleg gevonnist worden;

dat de rechtsvordering derhalve in haar geheel ontvankelijk is (vgl. Rb. Luik, 27 juli 1905, Pas. 1906, III, 149; Vred. Luik, 1 februari 1917, Pas. 1919, III, 201);

(Verder zonder belang.)

BOEKBESPREKING

Prof. Mr M. P. VRIJ. - Verzameling uit zijn geschriften op het gebied van strafrecht en criminologie. — N.V. Uitgeversmaatschappij W.E.J. Tjeenk Wilink, Zwolle, 1956. - 520 p.

De uitgave van dit werk is tegelijkertijd een daad van pietet en een belangrijke bijdrage tot de Nederlandse juridische wetenschap.

De geschriften van Prof. Vrij lagen verspreid in allerlei preadviezen en kleine brochures, die het zeer moeilijk was te vinden, en de rijke inhoud van het denken van de auteur ging in grote mate voor de wetenschap verloren. Nu Prof. Vrij al te vroegtijdig aan de Nederlandse rechtswereld is ontrukkt, werd aan zijn nagedachtenis, door de uitgave van deze verzamelde geschriften een monument van blijvende aard opgericht, dat Prof. Vrij ten volle heeft verdiend.

De plaats welke hij bekleedde in de Nederlandse juridische wetenschap was volstrekt origineel, zowel wat betreft de inhoud van zijn denken als de uitdrukking ervan.

Wanneer Prof. Vrij in 1928 benoemd werd tot hoogleraar in het strafrecht aan de Universiteit te Groningen had hij zijn belangstelling bijzonder gericht op het gebied van het burgerlijk recht en het handelsrecht, hoofdzakelijk het vennootschapsrecht. Het is merk-

waardig vast te stellen met welk gezag hij zich dadelijk in de nieuwe sfeer van het strafrecht heeft weten te imponeren. Zijn inaugurale oratie, getiteld «*Te recht*», gaf blijk van een uiterst oorspronkelijke en verreikende visie op de problemen van het strafrecht en de criminologie. Prof. Vrij heeft in al zijn geschriften zijn denken over de strafrechtsproblemen geschraagd op de uitkomsten van sociologie en psychologie, doch hij liet zich door deze wetenschappen niet opsorpen en stelde in een helder licht welke taak er aan het zuivere rechtsdenken in de strafrechtswetenschap bleef voorbehouden. Dit is misschien een van de belangrijkste kenmerken van zijn werk.

Verder treft in al de studiën van Prof. Vrij zijn haarfijn onderscheidingsvermogen, waarbij de problemen, die hij behandelt, worden doorgrond met een logische denkkraft, zoals wij die slechts zelden in de werken van strafrechtgeleerden ontmoeten. Ook de uitdrukkingswijze van Prof. Vrij is volstrekt persoonlijk. Hij schrijft in een stijl die ongewoon is en die hoge eisen aan de lezers stelt, doch die de uitdrukking is van zijn zeer bijzondere geestelijke geaardheid en die volkomen aansluit bij de inhoud van zijn werk.

In het boek, dat thans verschenen is en dat voorafgegaan wordt door de interessante studie welke Mr W. H. Nagel over Prof. Vrij kort geleden publiceerde in het Tijdschrift voor Strafrecht, zijn de verschillende opstellen gepubliceerd onder twee hoofdingen «*Het wezen der rechtsorde*» en «*De handhaving der rechtsorde*». De geschriften gegroepeerd in het eerste deel zijn van algemene aard en houden zich niet hoofdzakelijk met strafrechtelijke aangelegenheden bezig. Wij vinden er het opstel over «*Rechtsgemeenschap*», een college dat gehouden werd door Prof. Vrij op een der interfacultaire leergangen ingericht door de Universiteit te Groningen, en vooral zijn zeer belangrijke studie over «*De grondslagen van democratie*» waarin hij met een bewonderenswaardige trefzekerheid het wezen van de democratie aflijnt tegenover datgene van andere staatsvormen, vooral in verbinding met de ideeën van vrijheid en gelijkheid. Deze studie is voorzeker een van de belangrijkste en van de meest diepgaande onderzoekingen die aan het probleem der democratie gewijd zijn geworden. Samen met zijn uiteenzetting over «*De verantwoordelijkheid van de jurist*» en deze over «*De verhouding tussen wetgever en rechter*» vormen zij een kostbare bijdrage tot de rechtsfilosofie van deze dag en geven zij voorbeelden van de uiterst diepe denkkraft van de schrijver.

In het tweede deel zijn dan samengebundeld de belangrijke inaugurale oratie «*Te recht*» en het niet minder interessant afscheidscollege «*Ter effening*», en dan verder een reeks preadviezen en artikelen over het strafrecht zelf dat in de laatste jaren haast volledig de werkzaamheid van Prof. Vrij had opgeslorpt.

Het zou een uitvoerige studie vergen de persoonlijke inzichten van de schrijver te ontleden betreffende de door hem behandelde strafrechtelijke vraagstukken. De inleider Mr Nagel heeft het essentiële uitstekend naar voren gebracht, doch de inhoud van de studiën die Prof. Vrij schreef is zo rijk en zo veelomvattend, dat het vereist is deze geschriften te lezen en te herlezen om toegang te krijgen tot het bijzonder intellect van de auteur.

De thans gepubliceerde verzamelde geschriften hebben definitief aan de betreunde schrijver de plaats ingeruimd welke hij zozeer in de Nederlandse juridische wetenschap verdient en die buiten een enge kring niet steeds was erkend geworden.

Het lijvig boek doet ons ook des te beter beseffen wat de Nederlandse rechtswetenschap en de recht-

wetenschap in het algemeen door het zo vroegtijdig heengaan van Prof. Vrij heeft verloren. En deze verzamelde geschriften zullen een geliefd bezit zijn voor al degenen die Prof. Vrij gekend hebben en die noodzakelijk bekoord zijn geworden door zijn innemende persoonlijkheid, zo vol diepe intelligentie, superieure verfijning en uitzonderlijke bescheidenheid.

Bij het herlezen van deze opstellen herinner ik mij zovele gesprekken, die ik het voorrecht had met hem te hebben, waarbij hij telkens zulk schitterend licht deed schijnen op het behandelde onderwerp en waarbij steeds zozeer de uitgebreidheid bleek zijner kennis. Ik herinner mij nog zo goed de tocht van Groningen naar Den Haag, die ik met hem enkele jaren geleden maakte, bij onze terugkeer van een vergadering der Nederlandse Juristen-Vereeniging, en hoe wij gedurende onze autorit over de afsluitdijk een gepassioneerde discussie hadden over de betekenis van het werk van Geny en hoe hij mij 's anderendaags nog een uitvoerige brief schreef om de meningen, die wij gewisseld hadden, verder uit te diepen.

Ik denk met weemoed aan dit alles terug en voel diep hoe jammer het is dat een zo hoogstaande persoonlijkheid, waarvan de wetenschap nog zoveel mocht verwachten, ons zo vroegtijdig heeft moeten verlaten en ik ben ook zeer dankbaar aan degenen die het initiatief genomen hebben van de uitgave dezer verzamelde geschriften, omdat zij ons deze blijvende herinnering aan deze uitzonderlijke geleerde hebben geschonken en omdat ze daarbij een belangrijke dienst hebben bewezen aan de Nederlandse rechtswetenschap.

René Victor.

Sir C. K. ALLEN. - Administrative Jurisdiction. —
Stevens & Sons, London, 1956. - 101 p.

Wie zich interesseert voor de rechtsevolutie in Engeland en voor de sterke spanning welke in dit land heerst op het gebied van het administratief recht, beschouwt het gekende boek van C. K. Allen «*Law en Orders*» als een van de beste werken die een synthese geven over de wetgevende delegatie in het Engels staatsrecht en de bevoegdheden van de uitvoerende macht. Naast het groot boek van W. A. Robson is dit klassiek werk van Allen, dat in 1954 reeds een 5de editie beleefde, een van de best geslaagde uiteenzettingen betreffende de toestand van het administratief recht in Engeland.

De ideeën op dit gebied gaan echter in dit land uitermate vlug en de rechtspraak blijft niet ten achter en zo heeft C. K. Allen de behoefte gevoeld zijn vroeger werk aan te vullen en een beeld te geven van wat op wetgevend en jurisprudentieel gebied in verband met de administratieve rechtspraak in de laatste tijd tot stand is gekomen. Het is een kostbare bijdrage voor wie zich interesseert aan het vergelijkend administratief recht en men vindt er de wetgeving en de rechtspraak in tot het einde van 1955, zodat de lezer volledig op de hoogte is van de allerjongste stand van het Engels administratief recht.

De auteur toont aan in welke reusachtige mate de afzonderlijke administratieve colleges in Engeland in de laatste jaren nog verder vermenigvuldigd zijn en welke onoverkwikkelijke toestand hieruit is ontstaan. Deze geweldige aangroei van administratieve rechtsprekende lichamen, die uit historische redenen uitstekend te verklaren is, heeft als gevolg een betreurenswaardig gebrek aan vaste principes.

Het boek houdt zich hoofdzakelijk bezig met de jurisprudentiële kant van het vraagstuk en de schrijver drukt er op dat het hem enkel erom te doen is

geweest een algemeen overzicht te geven, doch dat het zou vereist zijn door een groep juristen een volledige studie te zien uitwerken over de rechtsprekende bevoegdheden die thans aan zoveel verschillende administratieve lichamen zijn opgedragen. Hij drukt er op dat hij het werk van deze colleges geenszins onderschat, doch dat het nadeel dat voortspuit uit de thans bestaande toestand zou dienen overwonnen te worden en dat de tijd nu gekomen is voor constructieve hervormingen. En de auteur wijst met klem op het voorstel tot oprichting van een administratief hof van beroep, dat in de thans zo uitgewaaierde rechtspraak eenheid zou kunnen brengen.

Hij sluit hierbij aan bij de ideeën die met zoveel talent, overtuigingskracht en geleerde documentatie door Prof. Robson reeds sedert jaren verdedigd werden.

Het is van allergrootste betekenis dat auteurs, zoals Allen en Robson, deze ideeën met zoveel gezag en zoveel kennis in het Verenigd Koninkrijk verspreiden en het lijdt geen twiifel dat hun wetenschappelijke geschriften, waarbij het besproken werk de laatste en zo onontbeerlijke schakel vormt, de voorbode zullen zijn van een diepgaande hervorming die wij in ons land reeds hebben meegemaakt en die misschien ook in Engeland zou kunnen leiden tot de oprichting van een hoofste rechtsprekend administratief rechtcollege.

Het pas verschenen boek van Allen is een voortreffelijke bijdrage tot de studie van dit probleem.

René Victor.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE TE ANTWERPEN

Samenstelling van het bestuur voor het gerechtelijk jaar 1956-1957.

Het bestuur der Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen voor het gerechtelijk jaar 1956-1957 werd als volgt samengesteld:

Voorzitter: Mter Bruno Wuyts.

Ondervoorzitters: Mter Jetty Rombaut en
Mter J. Simons.

Penningmeester: Mter Alfons Dassen.

Secretaris: Mter A. Kinsbergen.

De plechtige openingszitting zal plaats hebben in de Assisenzaal van het Gerechtshof op 17 november 1957, waar Mter W. Van Nieuwenburgh de openingsrede zal houden.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 juli - 31 juli 1956)

I. Staats- en administratief recht

1. *Landsverdediging.* — De wet van 19 juni 1956 (Stbl. 1 juli 1956, 4.460) stelt het aantal hoofdofficieren der strijdmachten vast.

2. *Volksgezondheid. - Huisvesting.* — De wet van 27 juni 1956 (Stbl. 1 juli 1956, 4.461) wijzigt en vult de wetgeving betreffende de huisvesting aan.

Er wordt een zelfstandig openbare instelling met rechtspersoonlijkheid opgericht, die « Nationaal Insti-

tuit voor de Huisvesting » genoemd wordt en o.a. tot taak heeft een doorlopende inventaris van de woonbehoeften der bevolking bij te houden en de mogelijkheden te bestuderen om deze behoeften te bevredigen.

Het instituut wordt bestuurd door een Hoge Raad en door een beheerscomité dat de beslissingen van de Hoge Raad uitvoert.

De Algemene Spaar- en Lijfrentekas is gemachtigd een gedeelte van haar beschikbare gelden te besteden aan de financiering van de bouw, de aankoop of de inrichting van volkswoningen en kleine landeigedommen.

De benaming « Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken » wordt vervangen door de benaming « Nationale Maatschappij voor de Huisvesting » en de uitdrukking « Goedkope Woningen » door de uitdrukking « Volkswoningen », in al de wetten waarin deze benaming gebruikt wordt.

Bij dezelfde wet wordt de wet van 11 oktober 1919, houdende inrichting van een Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken, gewijzigd.

3. *Verkeer.* — Bij de wet van 20 juni 1956 (Stbl. 1 juli 1956, 4.468) wordt het eerste lid van art. 3 § 1, van de samengeordende wetten van 10 april 1951 betreffende de verkeersbelasting op de autovoertuigen door een nieuwe bepaling aangevuld, welke bepaling betrekking heeft op de tractoren en aanhangwagens, gebruikt tot bepaald vervoer van vlas.

4. *Internationale Overeenkomst.* — In het Stbl. van 1 juli 1956 (Stbl. 1 juli 1956, 4.469) verscheen de tekst van de overeenkomst tussen België en Frankrijk tot vermindering van dubbele belasting op de winsten of inkomsten voorkomend van het luchtvaartbedrijf, gesloten door wisseling van nota's gedateerd te Prijs op 10 december 1955.

5. *Landbouw. - Jacht.* — Het M.B. van 30 juni 1956 (Stbl. 4 juli 1956, 4.517) stelt de opening van de jacht met het geweer op reebokken voor het jaar 1956 vast op 14 juli en de sluiting op 15 augustus 1956.

6. *Landbouw. - Jacht.* — Het M.B. van 30 juni 1956 (Stbl. 4 juli, 4.518) stelt voor het jaar 1956 de jacht op waterwild vast met ingang van 21 juli 1956.

7. *Landbouw.* — Bij de wet van 20 juni 1956 (Stbl. 5 juli 1956, 4.528) worden maatregelen bepaald betreffende de verbetering van de rassen van voor de landbouw nuttige huisdieren.

Strafbepalingen worden voorzien.

8. *Door de overstromingen van mei 1956 veroorzaakte schade.* — Bij de wet van 26 juni 1956 (Stbl. 5 juli 1956, 4.529) worden speciale kredieten verstrekt voor het herstel der aan de nijverheids-, handels- en ambachtsbedrijven door de overstromingen van einde mei 1956 veroorzaakte schade.

9. *Door de overstromingen van mei 1956 veroorzaakte schade.* — Het K.B. van 27 juni 1956 (Stbl. 5 juni 1956, 4.531) bepaalt de modaliteiten en voorwaarden tot uitvoering der wet van 26 juni 1956 nopens het herstel der aan de nijverheids-, handels- en ambachtsbedrijven door de overstromingen van einde mei 1956 veroorzaakte schade.

10. *Internationale overeenkomsten.* — De wet van 4 juli 1953 (Stbl. 6 juli 1956, 4.541) keurt de volgende internationale akten goed:

1) de overeenkomst tussen België, het Groot Herzogdom Luxemburg en Nederland, nopens de samenwerking op het stuk van douanen en accijnzen, ondertekend op 5 september 1952 te Brussel;

2) de overeenkomst tussen België, het Groot Her-

toegdom Luxemburg en Nederland, nopens de wederkerige bijstand inzake de invordering van belastingschulden, ondertekend op 5 september 1952 te Brussel.

11. *Politieke Gevangenen en rechthebbenden.* — De wet van 25 juni 1956 (Stbl. 6 juli 1956, 4.547) verlengt de termijnen voor het indienen der aanvragen om in aanmerking te komen voor de statuten van de politieke gevangenen en hun rechthebbenden, de buitenlandse politieke gevangenen en de weerstanders door de sluikpers, de burgerlijke weerstanders en werkweigeraars en de gedeporteerden tot de verplichte tewerkstelling van de oorlog 1940-1945.

12. *Volksgezondheid. - Financiën.* — Bij K.B. van 26 juni 1956 (Stbl. 6 juli 1956, 4.549) wordt de coöperatieve vereniging woningfonds van de Bond der Kroostrijke Gezinnen van België gemachtigd onder Staatswaarborg een elfde lening aan te gaan ten bedrage van 75 miljoen frank.

13. *Oorlogsschade.* — Het K.B. van 26 juni 1956 (Stbl. 6 juli 1956, 4.550) stelt inzake oorlogsschade aan boten, de integrale vergoedingscoëfficiënt toepasselijk op heel het Rijk voor de periode van 1 april 1956 tot 30 juni 1956 vast.

14. *Ministerie van Binnenlandse Zaken.* — Het K.B. van 29 mei 1956 (Stbl. 7 juli 1956, 4.561) vult het K.B. aan van 10 april 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

15. *Landbouw. - Ruilverkaveling.* — Zie nr. 61.

16. *Ministerie van Openbare Werken.* — Het K.B. van 12 juni 1956 (Stbl. 9 en 10 juli 1956, 4.599) wijziget het K.B. van 5 december 1955 tot vaststelling van het organiek kader van het Ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw, sector openbare werken.

17. *Rode Kruis.* — Bij de wet van 4 juli 1956 (Stbl. 11 juli 1956, 4.616) wordt strafbaar gesteld al wie gebruik maakt van de benamingen «Rode Kruis», «Kruis van Genève» e.a. of van één der tekens of emblemen, welke met die benamingen overeenstemmen.

18. *Landsverdediging.* — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 11 juli 1956, 4.617) wijziget de wet van 14 juli 1951 op de stand en de bevordering van de officieren van het aanvullingskader.

19. *Onderwijs.* — Bij K.B. van 12 juni 1956 (Stbl. 12 juli 1956, 4.619) worden nieuwe Rijks-technische scholen opgericht.

20. *Rijnschepen en -vloten.* — Het K.B. van 30 juni 1956 (Stbl. 12 juli 1956, 4.636) keurt de wijzigingen goed aan het reglement betreffende het onderzoek van Rijnschepen en -vloten.

21. *Landbouw.* — Het K.B. van 15 mei 1956 (Stbl. 12 juli 1956, 4.640) wijziget het Regentsbesluit van 2 juli 1949 betreffende de Staatstussenkomst inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, commissies van openbare onderstand, kerkfabrieken en verenigingen van polders en wateringen.

22. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K.B. van 24 mei 1956 (Stbl. 12 juli 1956, 4.642) wijziget het K.B. van 27 januari 1954 tot vaststelling der aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Verkeerswezen verbonden schalen.

23. *Verblijfsbelasting.* — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 13 juli 1956, 4.652) bekrachtigt de maatregelen tot vaststelling van verblijfsbelasting bij K.B. getroffen ten gunste van sommige vreemdelingen.

24. *Verblijfsbelasting.* — De wet van 4 juli 1956 (Stbl. 13 juli 1956, 4.653) wijziget de wetten betreffende de verblijfsbelasting voor vreemdelingen, gecoördineerd op 12 oktober 1953.

25. *Landbouw.* — Het M.B. van 1 juli 1956 (Stbl. 13 juli 1956, 4.655) stelt het bedrag der premieën vast toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen.

26. *Financiën.* — Bij de wet van 5 juli 1956 (Stbl. 14 juli 1956, 4.692) wordt de Minister van Financiën ertoe gemachtigd de intresten en de terugbetaling van de hoofdsom te waarborgen van een lening ten bedrage van 60 miljoen Zwitserse frank, door Belgische Congo in Zwitserland te emiteren.

27. *Ministerie van Financiën.* — Het K.B. van 2 juli 1956 (Stbl. 14 juli 1956, 4.692) wijziget het K.B. van 30 Maart 1955 tot vaststelling van de aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Financiën verbonden schalen.

28. *Posterijen.* — Bij K.B. van 18 april 1956 (Stbl. 14 juli 1956, 4.696) wordt bij de Minister tot wiens bevoegdheid het bestuur der posterijen behoort, een commissie van advies opgericht (Filatelistische Commissie) genaamd.

29. *Financiën.* — De wet van 5 juli 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.712) regelt het fiscaal regime van tabak.

30. *Aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen.* — De wet van 1 juli 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.714) stelt de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen in.

Deze belangrijke wet omvat 27 artikelen. Zij treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum.

31. *Landbouw.* — Het M.B. van 15 juni 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.720) regelt de uitvoer van tomaten.

32. *Landbouw.* — Het K.B. van 19 juni 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.723) wijziget het K.B. van 31 maart 1954 betreffende de handel in koemelk.

33. *Ministerie van Landsverzekering.* — Het K.B. van 21 juni 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.726) stelt het organiek kader vast van het administratief personeel en van het meesters-, vak- en dienstpersoneel van het Ministerie van Landsverdediging.

34. *Buitenlandse Zaken. - Tarief der kanselarijrechten.* — De wet van 4 juli 1956 (Stbl. 16-17 juli 1956, 4.760) stelt het tarief vast der consulaire rechten en der kanselarij rechten.

35. *Openbare comptabiliteit.* — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 20 juli 1956, 4.838) schaft de frankgedeelten af in de openbare comptabiliteit, volgens de modaliteiten en in de gevallen door de Koning te bepalen.

36. *Vreemdelingen. - Verblijf.* — Bij K.B. van 19 juni 1956 (Stbl. 20 juli 1956, 4.848) wordt de aan de Minister van Binnenlandse Zaken verleende bevoegdheid inzake verblijf van vreemdelingen aan de Minister van Justitie overgedragen.

37. *Verkeerswezen. - Luchtvaart.* — Bij K.B. van 8 mei 1956 (Stbl. 20 juli 1956, 4.851) wordt een interministerieel comité voor de vraagstukken betreffende luchtvaartpropaganda en -vulgarisatie opgericht.

38. *Veiligheid van de Staat. - Overlevingspensioenen.* — De wet van 9 juli 1956 (Stbl. 21 juli 1956, 4.862) regelt het rust- en overlevingspensioen van de ambtenaren en agenten der buitendiensten van de Veiligheid van de Staat.

39. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 16 juli 1956 (Stbl. 21 juli 1956, 4.875) stelt, voor het actief en het aanvullingskader van de landmacht, het aantal officie-

ren van elke graad en van hun verdeling over de wapens, korpsen en diensten vast.

40. *Landsverdediging*. — Het K.B. van 16 juli 1956 (Stbl. 21 juli 1956, 4.876) stelt, voor het jaar 1956 de maximum getalsterkte van de door de landmacht aan te werven officieren van het aanvullingskader, vast.

41. *Betalingsbureau's voor werkloosheidsuitkeringen*. — Bij M.B. van 30 juni 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.886) wordt het aantal en het ambtsgebied van de betalingsbureau's van de hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen alsmede de gemeenten waar de betalingen per postassigaties mogen geschieden, vastgesteld.

42. *Landbouw*. — Het K.B. van 5 juli 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.922) wijziget het K.B. van 27 april 1933 betreffende de zwijnenpest.

43. *Justitie. - Genademaatregelen*. — Bij K.B. van 21 juli 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.926) wordt aan bepaalde categoriën van veroordeelden van Belgische nationaliteit, die vroeger nooit één of verschillende vrijheidsstraffen hebben opgelopen, kwijtschelding verleend van straffen die 3 maanden op het totaal der correctionele hoofdgevangenisstraffen niet te boven gaan.

Dit besluit is slechts van toepassing in de mate dat deze straffen nog voor tenuitvoerlegging vatbaar zijn.

44. *Ministerie van Economische Zaken*. — Bij K.B. van 10 juli 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.927) wordt het K.B. van 10 april 1954, betreffende sommige graden van het Ministerie van Economische Zaken en Mid-standstand aangevuld.

45. *Prijzen der logeerkamers*. — Het M.B. van 10 juli 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.928) reglementeert de prijzen der logeerkamers.

46. *Militaire invaliditeitspensioenen*. — Bij de wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.951) worden de militaire invaliditeitspensioenen en de vergoedingspensioenen voor invaliditeit aangepast.

47. *Economische Zaken. - Nijverheidsmaaldereijen*. — De wet van 10 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.954) reglementeert de bedrijvigheid van nijverheidsmaaldereijen van handelaars in inlandse tarwe en van gebruikers van tarwebloem.

48. *Bedrijfsraad scheikunde*. — Bij K.B. van 8 juni 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.955) wordt de bedrijfsraad scheikunde opgericht.

49. *Koloniën*. — De wet van 27 juni 1956 (Stbl. 26 juli 1956, 4.971) regelt de verzending van goederen met bestemming naar Belgisch Congo of naar Ruanda-Urundi.

50. *Gemeentelijke en Provinciale Financiën*. — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 26 juni 1956, 4.971) wijziget de wet van 24 december 1948 betreffende de gemeentelijke en provinciale financiën.

51. *Onderwijs*. — De wet van 2 juli 1956 (Stbl. 26 juli 1956, 4.974) wijziget art. 56 der gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens.

52. *Onderwijs*. — Het K.B. van 20 juni 1956 (Stbl. 26 juli 1956, 4.976) stelt de voorwaarden vast waaronder de kandidaten en de licentiaten in de wetenschappen, groep: scheikundige wetenschappen, de graden van candidaat, groep: wis- of natuurkundige wetenschappen, en van licentiaat, groep: natuurkundige wetenschappen, kunnen verkrijgen.

53. *Landsverdediging*. — Het K.B. van 20 juli 1956 (Stbl. 26 juli 1956, 4.981) stelt, voor het actief en het aanvullingskader van de zeemacht, het aantal officie-

ren van elke graad en hun indeling tussen de 3 categoriën van de zeemacht vast.

54. *Onderwijs*. — Het K.B. van 10 juli 1956 (Stbl. 28 juli 1956, 5.019) wijziget zekere examenprogramma's bepaald bij de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens gecoördineerd op 31 december 1949.

55. *Ministerie van Verkeerswezen*. — Het K.B. van 26 juni 1956 (Stbl. 28 juli 1956, 5.038) wijziget het K.B. van 27 januari 1954, houdende vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Verkeerswezen.

56. *Internationale Overeenkomst*. — Het K.B. van 23 juli 1956 (Stbl. 28 juli 1956, 5.039) stelt de uitvoeringsmodaliteiten vast der wet van 9 augustus 1955 houdende goedkeuring van de regeling tussen België en Nederland, met betrekking tot de militaire dienst, gesloten door wisseling van brieven gedagtekend Brussel 9 juni 1954.

57. *Internationale Overeenkomst*. — De wet van 1 juni 1956 (Stbl. 29 juli 1956, 5.058) keurt de overeenkomst goed tot oprichting van de Commissie voor Technische Samenwerking in Afrika ten Zuiden van de Sahara, ondertekend te Londen op 18 januari 1954.

58. *Internationale Overeenkomst*. — Bij de wet van 9 juli 1956 (Stbl. 29 juli 1956, 5.064) wordt de phytosanitaire overeenkomst voor Afrika ten Zuiden van de Sahara, ondertekend te Londen op 29 juli 1954, goedgekeurd.

59. *Oorlogsschade*. — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 29 juli 1956, 5.070) wijziget sommige procedurebepalingen van de op 30 januari 1954 gecoördineerde wetten betreffende herstelling der oorlogsschade aan private goederen.

II. Burgerlijk recht

Personenrecht

60. *Tweede huwelijken na echtscheiding*. — De wet van 30 juni 1956 (Stbl. 15 juli 1956, 4.713) wijziget hoofdstuk 8 van titel 5, boek I van het Burgerlijk Wetboek betreffende de tweede huwelijken en titel 6 van boek I van hetzelfde wetboek betreffende de echtscheiding.

Art. 228, het eerste lid van art. 295 en art. 296 worden door andere bepalingen vervangen.

Art. 297 van het B.W. wordt volledig opgeheven, terwijl art. 298 van het B.W. door een nieuwe bepaling wordt vervangen.

Deze nieuwe wetsbepalingen hebben betrekking op de verkorting van termijnen inzake tweede huwelijk na echtscheiding.

Zakenrecht

61. *Ruilverkaveling*. — De wet van 25 juni 1956 (Stbl. 9-10 juli 1956, 4.588) voert de ruilverkaveling van landeigendommen in.

Teneinde tot een betere economische exploitatie van de landeigendommen te komen kan, overeenkomstig bepaalde voorwaarden en regelen, overgegaan worden tot ruilverkaveling van verbrokkelde gronden en van verspreidliggende gronden.

Ruilverkaveling beoogt het vormen van aaneensluitende en regelmatige kavels met eigen uitweg die zo dicht mogelijk bij de bedrijfszetel zijn gelegen. Zij kan gepaard gaan met aanleg en verbetering van wegen en afwateringen en met grondverbeteringswerken, zoals werken voor drooglegging, bevoeiing, egalisatie en ontginning.

Een bijzondere procedure wordt voorzien. Wanneer een voorstel tot ruilverkaveling wordt aanvaard, beslist de Koning dat tot de ruilverkaveling wordt overgegaan en stelt voor de verwezenlijking ervan een comité in dat bestaat uit 7 leden waarvan er 3 door de Koning worden aangewezen, 2 op voordracht van de Minister van Landbouw en één op voordracht van de Minister van Financiën.

Het comité heeft rechtspersoonlijkheid.

Op voorstel van de Minister van Landbouw kondigt de Koning de ontbinding af van het comité wanneer dit zijn werkzaamheden beëindigd heeft.

Ingevolge de ruilverkaveling treedt het geheel van de nieuwe kavels, die aan de eigenaar worden toebedeeld, in de plaats van het geheel van de vroegere kavels van die eigenaar.

De voorrechten en hypotheeken, de bevelen en beslagen en de onroerende vorderingen betreffende het geheel van de vroegere kavels van een eigenaar of vruchtgebruiker gaan over op het geheel van de nieuwe kavels en op de aan die eigenaar of vruchtgebruiker overeenkomstig art. 32, § 2, dezer wet verschuldigde actief-saldo's.

De akte van ruilverkaveling wordt van kracht en kan aan derden worden tegengeworpen vanaf de dag van de overschrijving ervan op het kantoor der hypotheekbewaring van de ligging der goederen.

Deze wet omvat 50 artikelen.

III. Handelsrecht

62. *Handelsregister*. — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.942) is gewijd aan het handelsregister.

Deze wet omvat 43 artikelen en 12 hoofdstukken o.a. gewijd aan de inschrijving in het handelsregister, de wijziging en doorhaling van het ingeschrevene, de bij de inschrijving te voegen stukken, de verplichtingen van referendarissen en griffiers, de vordering tot verbetering en doorhaling, de openbaarheid van het register en de sancties alsmede fiscale en algemene bepalingen.

Daarenboven stelt deze wet een centraal handelsregister in, waarin alle inschrijvingen, die in het handelsregister van het Rijk voorkomen, worden samengebracht.

Alle akten, facturen, brieven, bestellingen en stukken van commerciële aard, die uitgaan van handelaars, moeten voluit worden geschreven of bij afkorting de woorden handelsregister (H.R.) te vermelden met opgave van de zetel van de rechtbank der inrichting en van het inschrijvingsnummer.

Bij gebreke van vermelding van het nummer der inschrijving in het handelsregister in het exploit van dagvaarding en behoudens verantwoording van die inschrijving op de datum waarop de eis werd ingesteld binnen de door de rechtbank gestelde termijn, verklaart deze de eis van ambtswege niet ontvankelijk.

Ontontvankelijk is elke hoofdeis, tegeneis of eis tot tussenkomst die zijn grond vindt in een handelsactiviteit waarvoor de verzoeker bij het instellen der vordering niet ingeschreven was.

De niet-ontvankelijkheid is gedekt indien zij niet vóór elke andere exceptie of verweermiddel wordt voorgesteld.

Straffen zijn gesteld op de niet-inschrijving, op de niet-vermelding van de wijzigingen en de onjuiste opgave van de inschrijving.

63. *Kooplieden*. — *Daden van koophandel*. — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.948) wijzigd titel I van boek I van het wetboek van koophandel (wet van 15 december 1872).

Art. 1 dezer wet wordt gewijzigd als volgt: kooplie-

den zijn zij die daden uitoefenen, bij de wet daden van koophandel genoemd, en daarvan hoofdzakelijk of aanvullend, hun gewoon beroep maken.

Art. 2 derzelfde wet, dat de daden van koophandel opsomt, wordt eveneens grondig gewijzigd. O.a. merkt de wet thans als daad van koophandel aan elke aankoop van een handelsfonds en elke verbintenis van kooplieden om het even of ze slaat op onroerende of op roerende goederen, tenzij bewezen is dat ze een oorzaak heeft die vreemd is aan de koophandel.

64. *Huwelijkse voorwaarden van kooplieden*. — Bij de wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.950) worden de artikelen 12 en 14 der wet van 15 december 1872 houdende titels 1 tot 4, boek I van het wetboek van koophandel door andere bepalingen vervangen.

Van elk huwelijkscontract tussen echtgenoten, van wie één koopman is, wordt binnen de maand na de dagtekening een uittreksel aan de griffie van de rechtbank, in welk rechtsgebied de handeldrijvende echtgenoot in het handelsregister ingeschreven is, gezonden.

De uittreksels worden overeenkomstig de wet van 30 april 1929 in boeken samengebonden.

Van deze boeken wordt aan elke belanghebbende zonder kosten inzage verleend.

Elke echtgenoot die, gehuwd onder een ander stelsel dan de wettelijke gemeenschap, en na zijn huwelijk het beroep van koopman uitoefent of een andere handelsactiviteit begint, moet dezelfde aangifte doen bij de griffie van de rechtbank in welk rechtsgebied hij een aanvraag tot inschrijving in het handelsregister indient. Bij gebreke daarvan kan hij ingeval van faillissement gestraft worden als schuldig aan eenvoudige bankbreuk.

IV. Rechtsvordering en rechterlijke inrichting.

65. *Werkrechtersraden*. — Bij de wet van 4 juli 1956 (Stbl. 8 juli 1956, 4.575) wordt de duur der mandaten van de leden der werkrechtersraden verlengd.

66. *Justitie*. — Bij de wet van 30 juni 1956 (Stbl. 11 juli 1956, 4.616) wordt art. 216 van de wet van 18 juni 1869 op de rechterlijke inrichting aangevuld als volgt: de hoven en rechtbanken kunnen eveneens voor alle zaken tijdens de vacantie bijeenkomen om de vonnissen en arresten uit te spreken.

67. *Justitie*. — Bij de wet van 2 juli 1956 (Stbl. 18 juli 1956, 4.792) wordt het getal der rechters in de politierechtbank te Brussel op 4 gebracht.

68. *Werkrechtersraden*. — De wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 Juli 1956, 1.948) wijzigd art. 3, § 6, van de organieke wet van 9 juli 1926 op de werkrechtersraden: ambachtslieden en in het algemeen allen die voor eigen rekening een nijverheids- of kunstnijverheidsberoep uitoefenen hetzij alleen, hetzij enkel geholpen door de bij hem inwonende familieleden voorzover zij geen handelaar zijn.

69. *Burgerlijke rechtsvordering*. — Krachtens de wet van 3 juli 1956 (Stbl. 25 juli 1956, 4.948) wordt in art. 12 van de wet van 25 maart 1876, houdende titel I van het voorafgaande boek van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, na de woorden: « onder voorbehoud van de door art. 2, tweede lid » de woorden: « of bij een bijzondere bepaling » ingevoerd.

V. Arbeidsrecht en maatschappelijk hulpbetoon

70. *Ouderdomspensioen der zelfstandigen*. — De wet van 30 juni 1956 (Stbl. 4 juli 1956, 4.504) regelt het ouderdomspensioen der zelfstandigen. Deze wet omvat

35 artikelen en 9 hoofdstukken o.a. gewijd aan het toepassingsgebied, het pensioenfonds, de Hoge Raad voor pensioenen der zelfstandigen, het solidariteits- en waarborgfonds.

71. *Arbeidsbescherming*. — Het K.B. van 22 juni 1956 (Stbl. 7 juli 1956, 4.560) wijzigt art. 388 van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming.

72. *Loonarbeiders. - Maatschappelijke Zekerheid*. — De wet van 4 juli 1956 (Stbl. 8 juli 1956, 4.572) wijzigt het wetsbesluit van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders.

73. *Loonarbeiders. - Jaarlijks verlof*. — De wet van 4 juli 1956 (Stbl. 8 juli 1956, 4.574) wijzigt de wetten betreffende het jaarlijks verlof der loonarbeiders, samengevoegd op 9 maart 1951.

74. *Werkloze vrouwen. - Beroepsopleiding*. — Het M.B. van 3 juli 1956 (Stbl. 13 juli 1956, 4.654) wijzigt het M.B. van 18 november 1955 betreffende de inrichting voor werkloze vrouwen, van leergangen tot algemene of speciale vorming.

75. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering*. — Het K.B. van 14 juli 1956 (Stbl. 22-23-24 juli 1956, 4.909) wijzigt het organiek K.B. van 22 september 1955 betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

VI. Fiscaal recht

77. *Overdrachtstaxe*. — Het K.B. van 13 juli 1956 (Stbl. 18 juli 1956, 4.793) wijzigt het K.B. van 11 maart 1953 houdende verhoging der overdrachtstaxe bij de invoer.

78. *Weedetaxe*. — De wet van 5 juli 1956 (Stbl. 19 juli 1956, 4.812) bekrachtigt de rangschikkingstabellen der aan weedetaxe onderworpen voorwerpen.

79. *Met het zegel gelijkgestelde taxes*. — Het K.B. van 13 juli 1956 (Stbl. 19 juli 1956, 4.813) wijzigt de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

H. Boonen.

MEDEDELINGEN

BELGISCH-LUXEMBURGSE UNIE VOOR STRAFRECHT

De eerste algemene vergadering van de Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht zal plaats hebben op het Gerechtshof te Brussel, in het lokaal der eerste kamer van het Hof van Beroep, op 20 oktober aanstaande, om 15 uur.

Op de dagorde dezer samenkomst staat de voordracht, die zal gegeven worden door de Heer LEAUTE, professor aan de Universiteit te Straatsburg. Het onderwerp dat door deze grote strafrechtsgeleerde zal behandeld worden is het volgende: « L'Evolution contemporaine des droits de la défense ».

Wij hoeven de aandacht niet te vestigen op de belangrijkheid van deze voordracht, daar de uitzonderlijke waarde van de geleerde spreker en zijn redenaars-talent algemeen gekend zijn.

Op dezelfde zitting zal het programma uitgestippeld worden van de Frans-Belgisch-Luxemburgse dagen die in de maand mei van volgend jaar zullen gehouden worden.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie nrs 7-8 1956.

Wetgeving.

Nederlands Juristenblad : afl. 33 - 29 sept. 1956.

Mr R. Venema, Executoriale verkoop van inboedels en sociale zorg. — Mr P. R. Blok - Mr W. Kooops, Hartverwarmende kost met onderschrift van Prof. Mr Dr G. van den Bergh. — Mr O. Leyendekkers, Het Winkelwerktijdenbesluit 1932 gewijzigd.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 460, 29 september 1956 :

Prof. Mr J. H. Beekhuis : Bezit en detentie in verband met het ontwerp-Meijers (I). — Mr W. Hoevers : De opheffing van de handelsonbekwaamheid der gehuwde vrouw. m.o. redactie. — Boekbespreking door Prof. Mr J. Valkhoff : Beginzelen van het Nederlandse Zakenrecht, Mr L. F. V. Keyzer.

Arbitrale Rechtspraak, n° 429, september 1956 :

Mr W. Nolen : Recht doen op de grondslag van.

Journal des Tribunaux, n° 4119, 30 september 1956 :

R. Tahon : Réflexions sur les adages juridiques. — Jurisprudence.

Annales de Droit et de Sciences Politiques, n° 3, 1956 :

M. Henri Deschenaux : Physionomie de la responsabilité civile en droit suisse. — M. René Piret : La vente à tempérament en droit belge. — M. Pierre Coppens : Les consortiums d'actionnaires et la protection des minorités en droit belge. — M. Jean G. - Renaud : Le boycott et la loi belge du 24 mai 1921 garantissant la liberté d'association. — Mr Fr. Rigaux : L'étendue du droit d'action en matière civile conféré au Ministère Public par l'article 46 de la loi du 20 avril 1810.

Revue de droit intellectuel. L'intérieur-conseil, n°s 6-7, juin-juillet 1956 :

La radiodiffusion des disques du commerce. — Etudes sur l'arrêt de la Cour de cassation du 19 janvier 1956 : A. par Robert Plaisant; B. par André De Bluts.

Juris Classeur Périodique. La semaine juridique, n° 38, 19 septembre 1956 :

R. Raynaud et G. Nadray : Saisie et mesures conservatoires (Commentaire de la loi du 12 novembre 1955). — Paul Esmein : La chute dans l'escalier.

N° 39, 26 septembre 1956 :
Rechtspraak.

Northwestern University Law Review, nb. 3, juli-august 1956 :

Ernest A. Gros : Major problems in disarmament. — R. Garret : Attitudes on Corporate Democracy. A. critical Analysis.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad